EESTI PÄEVALEHT

KOLMAPÄEVAL, 2. juunil 1976 Nr. 40 (4130)

124 40 Harpsundsvägen 127

Kungla suvekodu Björkö saarel.

'Kungla' juubel 20 aastat

Eesti laste suvekodu "Kungla" Norrtälje ligidal asuval Björkö saarel tähistab käesoleval kevadel oma 20. aasta juubelit. 1956 kevadtalvel lasti praeguse "Kungla" maaalal tegutsenud Östersjö pensionaat müügile. Samal ajal oli Eesti Abi Suvekodude Kuratoorium taotlemas eesti lastele sobiva suvekodu muretsemist.

Moodustati komisjon (A. Alep, H. Jänes, J.O. Lauri, J. Marand), kellele tehti ülesandeks uurida pensionaadi sobivust suvekoduna ja selgitada sobivuse korral ostutingimusi.

Komisjoni seisukoht kujunes positiivseks ning Suvekodude Kuratoorium otsustas oma koosolekul 24. aprillil 1956 pooldada pensionaadi omandamist. Ost otsustati lõplikult Eesti Abi juhatuse ja Suvekodude Kuratooriumi ühisel koosolekul 11. mail 1956.

Järg lk. 7

Västeråsi tuli vähe publikut

VÄSTERÅS (EPL) — Eestlastel Rootsis näib vist sedapuhku isu täis olevat eesti omakultuuri avaldustest, eriti aga nendel aastaegadel, mil loodus on haljas, õhk soe ja mil oma suvila või huvila maalapikesel on tore päikesepaistes mõnuleda. selline mulje jäi ka laupäeval, 22. mail västeråsis kohaliku ja Eskilstuna organisatsioonide poolt ühiselt korraldatus lauluja suvepäevast, mis oli küll mõnesajalise eestlaskonna suutnud välja meelitada, kuid laulupäev väärinuks siiski sootuks rohkem külalisi.

Need, kes olid tulnud Kristiansborgi kooli moodsasse ja kaunisse aulasse kuulama kooride ettekandeid, vaatama rahvatantsijaid ja ergutama Stockholmi Eesti Lasteaia noori nende esimesel avalikul esinemisel, ei pettunud.

Lauljatele enestele oli meeldivaks üllatuseks aula suurepärane akustika. Stockholmi Eesti Naiskoor noore koorijuhi Toomas Tullse ja S.E. Meeskoor oma uue juhi Rein Tubina juhtimisel laulsid n.ö. aula äärest ääreni kõlama.

Laulu- ja suvepäeva avas eesti- ja rootsikeelse sõnavõtuga korraldajate

Järg lk. 7

Västeråsi laulupäeval esines suure menuga Stockholmi lasteaia mudilaskoor. Juhatab Erna Klemmer. (Foto Trummer).

Kassari esines TV:s

Kassari rahvatantsijad esinesid TV-programmis "Sverige-frågan", mis saadeti reedel, 28. mail ja korrati pühapäeval, 30. mail. Pildil tantsivad tütarlapsed Targa rehealust. (Foto Liiv).

Viirlaidu tõlgitakse Taivanil

TORONTO (EPL kaastööliselt) — "Ristideta hauad" on praegu tõlkimisel hiina keelde, ütles kirjanik Arved Viirlaid, kui ta jõudis tagasi pikalt Taivani-reisilt. Taivanis oli ta aukülalisena, võttes osa Aasia kirjanike konverentsist. "Ristideta hauad" tõlkijaks on keeleteadlane Vaness Fong.

See oli Arved Viirlaiu kolmas reis Taivani kus ta on nagu mitteametlikuks eestlaste saadikuks. Kutse ja lennupilet tuli Hiina PEN-klubilt, kus tal on mitmed sõbrad, nagu konverentsi peasekretär Yao Peng, sekretärid Nancy Ing ja Wang Lang. Viimane külastas Viirlaidu möödunud aastal Torontos.

Wang Lang oli nüüd Taibei lennujaamas vastas kahe ajakirjanikuga ja giidiga.

— Minu sõbrad tundsid juba mõni aeg tagasi huvi "Ristideta haudade" tõlkimise vastu, kuid aja puudusel ei edenenud see raske töö. Kohtasin nüüd uue tõlkijaga, kes on inglise keele filoloog. Ta sai minult ka mõned

Arved Viirlaid portreemaalis.

luuletused ingliskeelses tõlkes ja oli neist vaimustatud. Kuid eks näe, kuidas asi edeneb.

Igatahes on Arved Viirlaiul juba hiinakeelne

Järg lk. 7

EPL Kolmapäeval, 2. juunil

Märguanne

N. Liidu uus kaitseminister Dimitri Ustinov ülendati kiiresti armeekindraliks enne kui ta hiljuti surnud marssal Gretshko järglasena ametisse astus. Teade sellest äratas elavat tähelepanu Lääne poliitilistes ringkondades, sest esmakordselt Stalini võimutsemisest saadik nimetati N. Liidu sõjajõudude kõrgeimaks juhiks mitte elukutseline sõjamees, vaid tsivilist ja "poliitiline kindral", kellel puudusid kogemused vägede juhtimises ja samuti otsesed kontaktid ohvitserkonnaga.

68 aastat vana Ustinovi teeneteks seevastu loetakse häid teadmisi relvatehnoloogia alal, kuna ta juba Teise maailmasõja ajal oli juhtivalt ametis relvatööstuses ja 1946-1957 isegi selle ala ministriks, hiljem kuni aastani 1961 vastutav lendude korraldamise eest maailmaruumi. Ta kuulub parteiaparaadi tippu, olles 1965 peale keskkomitee üheks sekretäriks ja jõudes nüüd poliitbüroo koosseisu.

Lugu Ustinoviga osutus siiski ainult sissejuhatuseks palju kõmulisemale teatele: Nõukogude parteijuht Leonid Brezhnev on nimetatud "N. Liidu marssaliks", mis tähendab kõrgeimat sõjaväelist auastet N. Liidus. Lääne ajakirjanduses meenutati sel puhul, et peale Stalini pole vahepeal keegi teine nõukogude parteijuhtidest saanud säärast aukraadi — ja Stalin ise sai selle alles sõja ajal, 6. märtsil 1943.

Brezhnevi ülendamine *pidi* tunduma eriti imelikuna põhjusel, et see leidis aset ajal, mil Nõukogude propaganda lakkamatult kõneleb rahust ja desarmeerimisest. Loo seletamiseks piisab vaevalt motiivina Brezhnevi väidetav edevus. Pigem peab küsima, kas tema nimetamine marssaliks ei tähenda märguannet, et siitpeale tunneb N. Liit ennast esmase sõjaväelise võimuna maailmas?

Küsimusele vastust otsides tähendab saksa sõltumatu päevaleht Die Welt, et seoses Brezhnevi värske ülendamisega marssaliks on Läänel muidugi ebamugav meenutada hiina hoiatust, mida ei ole tahetud hästi uskuda: Nimelt, et rahupropaganda katte ning pingelõdvendamise mantli all valmistab N. Liit ette uut sõda. Leht kriipsutab alla, et lisaks teatele Brezhnevi ülendamise kohta on läänemaailmas teatavaks saanud, et Leonid Brezhnev ühtlasi tegeleb N. Liidu "kaitsenõukogu esimehena". See peaks arvatavasti tähendama, et ta on N. Liidu sõjajõudude ülemjuhataja — jälle tegevus, nagu Stalin seda täitis Teise maailmasõja ajal ja pärast seda.

Teisest küljest on aga ka teada, et Brezhnev pole täiesti terve ja seepärast puudub sageli lühemat või pikemat aega igapäevasest tööst. Kes asendab siis teda nii parteijuhina kui nüüd marssalina? Vastust võib ainult aeg anda.

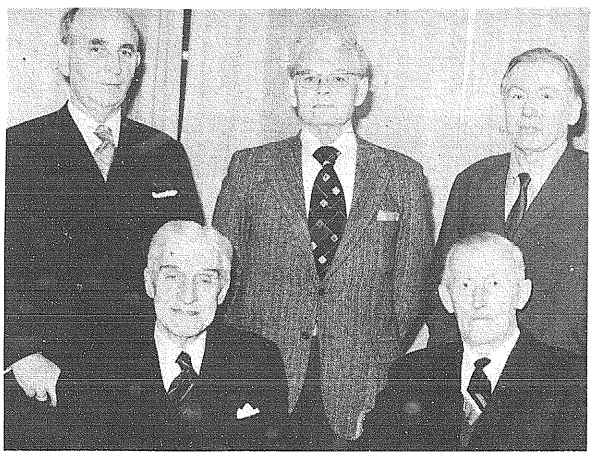
Brezhnev on järjekordselt neljas nõukogude marssal, kes pole kutseline sõjaväelane. Tema eelkäijateks olid: Stalin ise, kurikuulus salapolitsei ülem Berija ja valitsusjuht Bulganin. "Tsiviilne" marssal oli niisiis Stalini ajastu toode. Kõik kolm Brezhnevi eelkäijat lõpetasid oma elutee kuulsusetult. Stalini laip kõrvaldati Lenini mausoleumist, Berija lasksid 1953 maha "ehtsad" marssalid. Bulganin langes lõpuks Hrushtshovi põlu alla ja kõrvaldati ametist. Sellest võib järeldada, et ka Brezhnevi uuel tiitlil ei puudu teatav kaasaskäiv riisiko.

Praegust olukorda kokku võttes väärib Nõukogude militaarne näitelava igatahes suurimat tähelepanu, eriti lähemal ajal. Nõukogude impeerium on ekspansiivses, aga seetõttu ka kriitilises ajajärgus. Kui parteijuhatus otseselt ülle võtab sõjajõudude juhtimise, siis pole see mingi kõrvalasi, vaid peidab eneses märguannet, mida Lääs ei tohi vääriti mõista.

Märguanne peaks olema seda selgem, et värske marssal Stalini kõrval on kaitseministriks niisama värske armeekindral Ustinov, seesama mees, keda Brezhnev on tervelt kaheksa aastat hoidnud eemale kaitseministri ametist, kuigi valitsusjuht Kossõgin on korduvalt teinud ettepanekuid Ustinovi nimetamiseks kaitseministri kohale. Võibolla polnud see teostatav nii kaua, kui marssal Gretshko oli kaitseministriks ja ühtlasi sõjajõudude ülemjuhataja.

Tema surmaga lahenes olukord nõnda, et ülemjuhatus läks marssal Brezhnevi kätte ja värske armeekindral Ustinov kaitseministrina hoolitseb sõjajõudude ajakohase varustamise eest, milles tal on küllalt kogemusi. Mõlema koostöö tagamõtteks on nähtavasti soov, tugevdades N. Liidu relvastamist hoiduda ühtlasi kutseliste sõjaväelaste liiga suurest mõjuavaldusest sellele.

A. K.

"Eesti metsamees eksiilis" toimetus 1976. Istuvad vasakult: B. Tuiskvere (tegevtoimetaja) ja A. Raukas. Seisavad vasakult: A. Pals, E. Puide ja G. Kruuse (tehniline toimetaja).

Metsateadlaste ajakirja "Eesti metsamees eksiilis" väljaandmine lõpetatakse

Eesti metsateadlaste ajakirja "Eesti Metsamees Eksiilis" väljaandmine lõpeb käesoleva (60-nda) numbriga. Ajakirja väljaandmine toimus Eesti Metsateadlaste Ühingu poolt Rootsis ja on kestnud 27 aastat. Tulemuseks on sisukas 2700-leheküljeline koguteos (kaaluga ligi 9 kg), millesse on suudetud talletada hindamatut ajaloolist materjali Eesti iseseisvusaegsest metsanduses, samuti on antud ülevaateid nii kodumaa kui ka paljude võõrsilmsaade kaasaegsest metsandusest.

Väljaandmise lõpetamine sõltub lugejaskonna paratamatust vähenemisest ja sellega seoses tekkinud majandusliikest raskustest, mis ajakirja väljaandmist seesugusel kujul enam ei võimalda.

Ajakirja viimne number sisaldab mitmesuguseid huvitavaid artikleid. Toimetus annab artiklis "Pilk tagasi" ülevaate ajakirja sünnist ja sihtidest. E. Vesterkäsitleb metsade valitkondi Eestis. Oleme kuulnud nimetusi, nagu Alutaguse, Peravalla, Kõrvemaa jne. Autor kirjeldab nende ja teiste valdkondade loodusliikke erinevusi.

A. Raukas võrdleb metsamarjade ja seente kasutamist Eestis vanasti (kui kehtisid põhimõtted, et "meestel ei sobi marjul käia" ja et "seened on vaeste hädatoit") ja nüüd. Mis on "kalinka"? Kas on see vene rahvatants, mürgine mari Rootsis või hinnatav söögimari Venes? Sama autor vestleb veel mustast pässist Solzhenitsõni "Vähihaiglas" ja Tshaikovski sümfoonilisest "kasekese murdmisest".

Rootsi valitsuse otsusega Stockholmist väljaviidavate riigiasutuste ümberpaigutamise raskustest ühenduses riigimetsade keskvalitsuse Domänverket'i ümberkolimisega Dalarnasse kirjutab Z.R.

A. Pals annab ülevaate Ladina-Ameerika metsadest, kus tselluloositööstusele kõlbilikud puuliigid saavad raiekõpseks üllilühikese ajaga: eukalüptus 8 aastaga, mänd 15—20 aastaga. Sama autor kirjutab metsanduse päevakõsimustest Rootsis, kus aktuaalseimaks probleemiks on leida abinõusid ja võimalusi puidutoodangu suurendamiseks, et katta lähemas tulevikus raiekõpsete metsade vähenemist, seega toodangu langust tööstuse järjest kasvava puidunõudluse juures.

Probleemi lahendamist raskendab loodusvarade tohutu raiskamine. Nii on Rootsis ainult paberi tarvitamine ca 300 kg isiku kohta aastas. Käsitlemist leiab ka metsatööliste streik, töökjõudluse vähenemine ühenduses tööliste kuupalgale ülemviimisega ja valitsuse heldekäeline abi Põhja-Vietnamile, milline abi oma suuruselt on kolmandal kohal peale N. Liidu ja Hiina ja mis igale Rootsi elanikule (pisilapsed kaasa arvatud) läheb maksma kuni 100 kr.

Ööbikutest ja nende hõimlastest kirjutab J. Precht.

On väljavõtteid ka kodumaa metsameeste erakirjadest. "Nagu Laaban pilbis, kes töötas ja ootas seitse aastat, et välja teenida naist, nii olen ka mina saanud nüüd sama ootamiseaja järele uue korteri . . ." Teistes erakirjades peegeldub mitmesuguseid eluavaldusi, nagu koolimetsade asutamisne huvi äratamiseks noorte seas, aiamaid, isiklike elamute ehitamist, metsameeste laulukoori, palkasid, metskondade töö järjekindlamat ja ajakohasemat revideerimise korda endise "signaliseerimise" (kaebuste) asemel, samuti muid metsandusliikke küsimusi.

Üks valitsusringkondadele lähedalseisjaid möönab, et vabariigiaegsete metsameeste kohtlemisel on küll ka vigu tehtud, sest on tulnud teha kiireid otsuseid (arvatavasti nagu 16. juuni 1940 ja 14. juuni 1941).

Lutsu "Kevade" tegevuskoha Palamuse lähedal on metsateadlase Alfred Ilvese ühemehealgatusel loodud tähelepanuväärne dendropark paljude puuliikidega. (Refereerib A. Raukas).

Eesti metsateadlane M. Margus, jälgides nõukogudelikku eneseõilistamise printsiipi, kirjutab propagandalehes "Kodumaa" metsakultuuridest Eesti iseseisvuse ja nõukogude ajal, kõrvutades võrdluseks tööde ulatust ja saavutusi, arvestamata 35-aastase arengu ajavahet, muidugi, võiduga nõukogude poolel. (Refereerib A. Raukas).

Jahinduse ja veste osas kirjutab R. Nissen ühest kalastusseltsilusest. Eesti karudest ja paarist karujahist kirjutab A. Raukas. E. Puide annab ülevaate Eesti Metsateadlaste Ühingust. Rootsis, selle loomisest tänapäevani. A. Pals teeb kokkuvõtte nüüd ilmumise lõpetavast ajakirjast.

Ülatuslik personaalia osa, koostatud peatoimetaja B. Tuiskvere poolt, annab ülevaate kõigist teatavaks saanud isiklikest muudatustest eesti metsameeste ülemaailmses peres ja nende käekäigust, koos mälestusülevaadetega viimasel ajal surma läbi lahkunutest.

Ajakirja "Eesti Metsamees Eksiilis" auväärse töö lõpu puhul on saadetud järelhüüdeid ja tänuavaldusi üle maailma: USA-st A. Kreves, Saksamaalt R. Nissen, Kanadast K. Ollino, V. Tilk, Inglismaalt A. Ostrat, Austraaliast E. Vester, esindades sealseid ajakirja tellijate gruppe.

Kes kirjanikest on komparteis?

Tallinnas toimub Toompea lossis Eesti NSV kirjanike liidu kongress, kus anti juhiseid ja meenutati varem antud reegleid. Kirjanikeliidude on juurde tulnud vene sektsioon ja 150 lähedale tõusvas liikmeskonnas on vaid kaheksa sellist kirjanikku, kes iseseisvas Eestis kuulusid Kirjanike Liitu. Sisse on võetud nüüd ka publitsiste ja tõlkijaid. Kommunistlikku parteisse kuulub veenlaste enamus.

Kuna sageli on meie avalikes sõnavõttudes komistatud kodumaa kirjanduselu tundmise vastu, toome siin Eesti (NSV) Kirjanike Liitu kuuluvate parteilaste nimed, sulgudes parteisse astumise aeg.

Nigol Andresen (1940), Hugo Angervaks (Eduard Päll, 1920, Vladimir Beekman (1959), Andres Ehin (1968), Villem Gross (1946), Paul Haavaoks (1961), Erni Hiir (1944), Aadu Hint (1940), Väino Ilus (1952), Olev Jõgi (1945), Aira Kaal (1940), Manivald Kesamaa (1947), Paul Kuusberg (1940), Kalju Kääri (1966), Uno Laht (1963), Max Laosson (1940), Tõnis Lehtmets (1968), Elnar Maasik (1959), Ralf Parve (1947), Juhan Peegel (1956), Harald Peep (1954), Holger Pukk (1951), Mart Raud (1945), Lemgit Remmelgas (1943), Rudolf Rimmel (1964), Anis Saar (1943), Ilmar Sikemäe (1945), Grigori Skulski (1943), Aleksei Sokolov (1945), Harald Suislepp (1951), Endel Sõgel (1940), Boris Shtein (1964), Anton Shtsherbakov (1929), Leonid Zaitsev (1942), Karl Taev (1940), Mai Talvest (1949), Aksel Tamm (1957), Leida Tagane (1949), Hardi Tõdus (1943), Tamara Tomberg (1947), Olaf-Knut Utt (1953), Debora Vaarandi (1940), Georgi Vassiljev (1950), Enn Vetemaa (1966) ja Ine Viiding (1963). (VE)

Taas hinnang eesti naiste käsitööle

Eesti Päevaleht avaldas 22. mail kirjutise eesti kodukäsitööst, mille kohta rootsi käsitööajakiri "Hemslöjd" on osutanud suurt tähelepanu Ingrid Oswald-Jacobssoni artikli näol.

Üks teine rootsi käsitööajakiri, "Allt om handarbete", hindab oma märtsinumbris väga kiitvalt eesti käsitööd haapsalu salli osas, kusjuures kõrge hinde osaliseks saab ka pr. Salme Boman kudujana.

Artiklis üteldakse: "Nii kergesti ja elegantselt kudusid kalurite naised Eestis, kui nad ootasid meeste kojutulekut merelt.

Neid ei ole palju, kes valmistavad veel ämblikuvõrguliselt õhukesi salle maikellukese-motiiviga. Aga meie oleme leidnud ühe eesti daami, Selma Bomani Stockholmist, kes valmistab jätkuvasti udusulekergeid meistertöid."

Edasi selgub, et Nordiska museet on oma arhiivi jaoks otsinud kaua modelli ja on nüüd saanud kirjelduse Selma Bomanilt. Artiklis lisatakse, et kui keegi leiab, et on tülikas nii peent mustrit kududa, siis on salle ostmiseks m.a. Roslageni Hemslöjdis Vana Linnas, kus need maksavad 120—150 kr.

Aja kiri toob ära ka Selma Bomani üksikasjaliku kirjelduse haapsalu salli valmistamisest. Ning terve lehekülg on pühendatud fotole — tütarlaps haapsalu salliga. (EPL/MR).

"Leigarid" siia külla Tallinnast

Rahvatantsutrupp "Leigarid" Tallinnast saabub 12. juunil külla Märsta Folkdansgillele.

Trupp, koosnev 30 tantsijast, viibib Rootsis ühe nädala, mille jooksul korraldatakse ringsõite kommuunis, tutvustatakse vaatamisväärsustega Uppsalas ja Stockholmis, ja "privaatsed arranzheeringud", nagu üteldakse programmis, toimuvad 15. ja 16. juunil.

Trupi peatumine leiab aset Sigtuna Vandrarhemis. Tallinna reisitakse tagasi laupäeval, 19. juunil.

Leiti lünk inimese arenguloos

NAIROBI (VE) – Paar toimuseid silmaripsmeid, mis tulid välja ühest kaljusest Keenia mäeservast, viisid 1,5 miljoni vanuse peaaju avastamiseni. See eelajalooline leid täidab puuduva tühimiku inimese arengu astmestikus.

See pruunistunud kolp on lähedane teisend Pekingi inimesest, kaua-kadunud näide homo erectusest, mis on omazas järglane homo sapiens'ile, kuhu inimolevused kuuluvad. Uus leid on miljon aastat vanem Pekingi inimesele antud vanusest ja on tervikliku näide sellest liigist.

Üks teine uurimiskspeditsioon, kes töötas Etioopia põhjaosas, leidis kolm tosinat kolme miljoni vanuseid käe ja sõrmede luid, mis on sarnased moodsale inimesele.

Kokku annavad need leiud võimaluse antropoloogidele suure sammu võrra edasi astuda inimese eelajaloolise arengu kindlaks määramisel.

Leeripüha Stockholmis

Nelipüha päeval, 6. juunil õnnistab peapiiskopliku koguduse õpetaja Raidur 5 noort Jaakobi kirikus. Jumalateenistus algab kl. 14.00, jutluse peab peapiiskop Veem ja jumala — teenistust kaunistab viiulikunstnik Zella Aumere kahe viiulipalaga. Orelil Harri Kiisk.

Noored, kes ju jaanuarist alates leeripõetusest osa võtnud: Rein Gunnar Andersson, Hendrik Märt Nyman, Indrek Põldma, Kadri Teär, Tiit Peeter Wentser.

Koitjärve suvepidu

Koitjärve traditsiooniline suvepidu toimub laupäeval, 12. juunil. See on päev vabas loodusses sõpradega, tuttavatega, omaste ja külalistega.

Kavas on korvpalli-, võrkpalli- ja jalgpallivõistlused, laulukoride ja rahvatantsijate esinemised j.m.

Kohaletulekuks on kasutatav ka buss, mis väljub Gõieplatsilt kell 10.30. Neid, kes soovivad bussiga koitjärvele sõita, palutakse registreerida aegsasti Elmar Aibastile, tel. 46 46 12. Tere tulemast Koitjärvele!

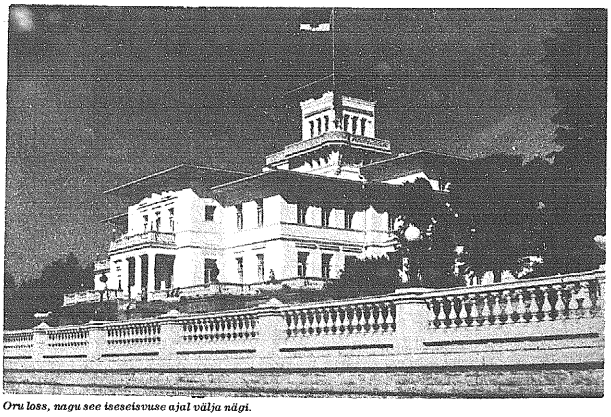
EESTI PÄEVALEHT
Eestiska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja (ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 567
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Esklistunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120, 631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0
Eesti Päevaleht Förlags AB, Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta . . . . . kr. 215:—
Termin (4 kuud) . . kr. 78:—
Kuu . . . . . kr. 21:—
Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1976

Nya bokföringslagen berör alla som driver egen rörelse.
(Gäller fr o m 1 januari 1977)
JUSTITIEDEPARTEMENTET
Hämta folder på närmaste bank!

Oru loss, nagu see iseseisvuse ajal välja nägi.

Kuidas elati Oru lossis enne Esimest maailmasõda

Eestis on ilmunud äsja Richard Majaku mälestused "Tee tuli endal leida", kus autor, kes nüüd 77-aastane ja varasest noorusest peale kompartei liige, kirjeldab enamlaste võimusega 1917 alates ja hiljem. Ta on pärit Jõhvist ja endine nimi on Ansland. Raamatu algupoole on antud ka mitmeid üldpilte Jõhvi ja Toila ümbrusest ning suhteliselt aajalikult. Nii kirjutab ta Oru lossist ja sellest, kuidas seal enne esimest maailmasõda elati:

Vene miljonär Jelissejev, kellel olid luksuslikud kauplused Peterburis ja Moskvas, valis Toila üheks oma suvituskohaks. Sajandi alguses ostis ta endale Toila küla külje all asuva Pühajõe mõisa. Kõrgele mere kaldale sinna, kus Põhjasõja ajal oli asunud Vene feldmarssali Sheremetjevi laager, ehitas ta Pühajõe suudme kohale uhke lossi, mida nimetas "lastemajakeseks.

Lossi ümber, imelisale Pühajõe kaldale ja alla orgu rajati park, kus praegugi võib leida üle kahesaja puuliigi. Lossi juurde ehitati suured kasvuhooned haruldaste liilede ja taimedega. Kasvuhooneid ja lossiparki hooldas üle tosina aedniku.

Lõuna-Venemaal asusid Jelissejevi suured hobusekasvandused. Seal väljaõpetatud traavlid esinesid järjest Moskva, Peterburi ja välismaa hipodroomidel. Nende jaoks laskis Jelissejev ehitada Orule maneezhi koos talliga, milles istrid poolesajale hobusele. Traavlite hooldajaks ja väljaõpetajaks oli kümmekond tallipoissi ja dzhokit.

Jelissejev ise käis harva Orul, ainult kord või paar suve jooksul. Siis ki oli ta valitud kohalku pritsimeeste seltsi aulilkmeks. Kui ta Toilat külastas, andis ta pritsimeestele poolsada rubla, kes siis miljonäri auks kaks-kolm päeva pummeldasid.

Toilas elas ainult Jelissejevi tütar Olga, minuealine blond tütarlaps. Ministeeriumikooli õpilastena käisime kord lossis ekskursioonil. Siis laskis lossipreili meile kakaod ja kooke pakkuda. Tema teenimiseks oli lossis paar tosinat inimest: kaks kokka, igasuguseid toapoisse, toa- ja köögitüdrukuid, põrandapoonijaid, pesupesijaid, majahoidjaid jne. Tema hariduse eest kandsid hoolt kolm kooli-õpetajat-guvernanti, üks neist oli sakslanna, teine inglanna ja kolmas prantslanna.

Mõnikord nägin lossipreilit pargis ringi sõitmas, tõlla ette rakendatud neli poni. Tüdruk oli ise küll pukis ja juhtis ponisid, kuid tema kõrval istus kutsar ja selja taga livrees teener. Tüdruku ema oli kusagil välismaal närvikliinikus ravil ja hiljem lõpetanud elu enesetapmisega. Vennad aga olid välismaal nii-sama lulli löömas.

Toila suvitajate ja ka Elissejevi lossirahva varustajaks oli Brükmanni äri. Tal oli pagari- ja kondiitriäri, kus suvitushooajal töötas kolm seili. Lisaks neile lihakarn tapamajaga. . .

Nüüd sattusin nende hulka ka mina, sest isa oli juhuslikult teada saanud, et Brükmannil on jooksupoisi koht vaba. Minul kui jooksupoisil tuli tälta igasuguseid ülesandeid.

Juba varahommikul enne kella kuut koputas Brükmann õuel asuva kamorka uksele, kus magasin koos pagaritega. Tõusin kähku, loputasin hoovil kaevu ju . res külma veega une silmist ja jooksin kaht setukat söötmajootma. Ühe neist rakendasin vankri ette, tassisin saia- ja leivakorvid vankrile ja alustasin igahommikust reisi veel magava küla vahel. Sõitsin asula merepoolsesse otsa, peatusin viimase suvila juures ja koputasin köögi aknale.

Uksele ilmus paljasjalgne ja sasipäine noor naine. Ringutas varahommikuses jaheduses ja astus siis koorma juurde. Tõmbasin korvilt valge lina ja kunde valis lõhnavate, veel ahjusoojade saiade hulgast päevase portsjoni.

"Kirjuta üles, kuipalju siin on," ühmas veel ja kadus ukse taha. Mina aga jätkasin sõitu. Igal hommikul ligi poolsada suvilat, iga suvila ja pere kohta oli eri arve: kes kui palju võttis.

Kell oli juba kaheksa läbi, kui üle Pühajõe silla üles Oru lossi õuele sõitsin. Kõigi ukse juures peatasin hobuse. Võtsin korvi, kuhu juba varem oli valmis pandud ühe rubla ja 10 kopika eest leiba, peenleiba, sepikut ja soolasaia, ning tassisin korvi kööki, kus teapoiss selle tühjendas.

Saksapool varustatud, sõitsin lossi hoovist välja punase kolmekorruselise maja juurde, kus elasid aednikud, tallimehed, pargivahid ja muu teenijarahvas. Nendele müüsin ülejäänud saiad-leivad.

Tollasse tagasi jõudsin kella kümne paiku. Tassisin saiakorvid pakktuppa, kus Brükmann luges jäägi üle. Mina ladusin lauale raha ja arved."

A.K. (VES)

Tallinnas suri 2. märtsil rohuteadlane Linda Rosenberg, n-na Leiman,

Tartumaal suri 29. oktoobril 1975 Elisabeth Paas, n-na Ennoch, sünd. 14. okt. 1886 Elva vallas.

Alatskivil suri 13. veebruaril Ellan Paap, sünd. 13. nov. 1902 Alatskivil.

Marylandis USA-s suri 6. veebruaril Anna-Marie Madis, sünd. 17. augustil 1880 Tartumaal.

Õpetajate konverents Baltimores

Ülemaailmne eesti õpetajate konverents toimub Baltimores, Hotel Hiltoni Menken-ruumis, 7. juulil algusega kell 13. Konverentsi kavas on:

1. Konverentsist osavõtjate registreerimine.
2. Avasõna — Eesti Õpet. Koondis USA-s esimees — Eduard Kärner.
3. Konverentsi rakendamine.
4. Eesti Õpetajate Keskühingu tervitus 25. juubeliaasta puhul, esimees Herman Rajamaa.
5. Asukohamaade esindajate tervitused.
6. Ettekanded:

a) Eesti rahvusliku kasvatuse ideoloogia ja sihiasetus — Herman Rajamaa.

b) Õpikute näitus ja mõningaid sooviavaldusi seoses õpikutega — Eduard Kärner.

d) Kuidas töötada õpilastega, kes eesti kooli tulevad umbkeelseina või nõrga eesti keele oskusega — Inge Tork.

e) Uute õpikute kirjastamisest — Johan Ungerson.

7. Praktilliste küsimuste ja sooviavalduste esitamine, läbirääkimised ja resolutsioonide vastuvõtmine.
8. Konverentsi lõpetamine.

Konverentsi korraldaja: Eesti Õpetajate Koondis USA-s. Õpikute näituse korraldab New Yorgi Eesti Hariduseltsi Eesti Kool.

Leesmenti võimlejad olümpiale

Leida Leesmenti Malmö-tüdrukud on kutsutud esinema Kanadasse Montreali olümpiamängude avapidusüsnele, teatas rootsi televisioon.

Nagu varem on teatatud, viis Evelyn Koop. kes mitte ainult ei ole Kalev-Estienne naisvõimlejate energiline juht Torontos, vaid juhtiv tegelane kogu Kanada võimlemisliikumises, Kanada olümpiakomitee ees läbi ideo olümpia avapidustuste sidumiseks moodsa naisvõimlemisega. Esineb ka Kalev-Estienne.

Kuningas abiellub juunis ja olümpiamängud Montrealis algavad juulis — kas teil on juba värvusteleviisor?

12'' LUXOR must/valge TV või 600:—

teie vana televiisori eest kui ostate

TELEFUNKEN või LUXOR 26'' värvusteleviisori

Helistage veel täna tel. 45 13 00 või 45 13 50

norrmalms radio & elvaruhus ab

Svandammsplan 2, Midsommarkransen

Suvekuudel on äri laupäeviti sultetud.

Moskvas käib USA saatkonna ümber elektroonikasõda

USA võimud kinnitavad, et Moskvas asuva Ameerika saatkonnahoone vastu suunatud venelaste pidev mikrolaine kiirgus on vähendanud hoone katusel ja ülemistel korrustel asuvate elektrooniliste kuulideaparaatide efektiivsust. Aparaatide kaitseks ülesseatud alumiiniumvõrgud on siiski teataval määral pidurdanud venelaste katseid USA kuulideaparaatide tegevuse häirimiseks ning vähendanud ka mikrolainete kiirgust, mida peetakse saatkanna ametnike tervisele ohtlikuks.

Küsimus tuleb lähemas tulevikus arutusele Washingtonis N. Liidu sealse saadiku Dobrõniniga, keda oodatakse lähemal ajal Moskvast tagasi Washingtoni. Peamiseks arutlusaineks mõlema poole vahel on mikrolainete kiirgus, mis võib ohustada saatkonnaametnike tervist.

Olukorda peetakse niivõrd ohtlikuks, et USA välisminister Kissinger on eravliistiliselt lasknud hoiatada kõiki Moskvas USA saatkonnas teenivaid ametnikke.

Venelased on kuni viimase ajani kategoorilliselt eitanud, et nad suunavad mikrolainete kiirguse USA saatkonnahoone vastu. Nüüd on siiski venelaste diplomaatilistest ringkondadest kaudselt mõista antud, et selle kiirgusega tahetakse häirida USA saatkonnahoones asuvaid elektrooniilisi kuulideaparaate, mille abil kuulatakse venelaste omavahelisi raadiolähitusi Moskvas.

Venelased saadavad oma häälrivad kiired välja Tshaikovski tänaval asuvatest hoonetest, mis asuvad üle tänava USA üheksakorruselise saatkonnahoone vastas.

Asjaomastest ringkondadest mainitakse, et N. Liidu saatkonnahoones Washingtonis asuvad samalaadsed elektroonilised aparaadid Washingtoni telefonikõnede pealtkuulamiseks, kuid ameeriklased pole nõudnud nende eemaldamist, mis on tekitanud palju meelehärma USA saalaluure ringkondades. Ametlikult poolt kinnitatakse, et venelaste elektrooniliste aparaatide tegevust on võimatu takistada kuna N. Liidu saatkonnahoone asub Washingtoni tsentrumis.

Korraldada ikestatute Olümpiaad!

Torontos toimunud Põhja-Ameerika Balti Spordiföderatsiooni koosolekul, millest eestlastest võtsid osa R. Räss, M. Jõgi, Mai Kreem ja H. Jaaguste, esitas R. Räss, kes on praegu ESS Kalevi esimeheks, originaalse ettepaneku, korraldada 1980 Torontos ikestatud rahvaste olümpiaad. see üritus oleks mõeldud vastukaaluks moskvas toimuvatele olümpiamängudele. Olümpiaad toimuks kõigi kolme Balti rahva organiseerimisel ja korraldusel ja kestaks nädal aega. Ettepanek võetakse tulevikus kaalumisele, ehkki selle ürituse organiseerimisega on suuri probleeme ja raskusi. (VE).

Elas 9 aastat Norras telgis

Expressen avaldas 13. mail eesti põgeniku Herman Dobrovski kirja, kes praegu elab rikondsusetu isikuna Norras vilets-sates oludes. Mees jutustab, et ta sõja lõpul sattus sõjavangi ja oli Saksamaal vangilasgris. Ta keeldus vabanemisel minemast USA-sse või Kanadasse ja avaldas soovi jääda Euroopasse. Nii viidigi ta ühe grupiga Norrasse, kus neid palgutati põlluitööle.

Ta ise oli väljaõppinud laevamehaanik ja leidis, et põllutöö viletsa tasu ja halbade ehtingumuste juures talle ei sobi. Nii tuli ta ilma raha ja passita Oslosse. Norra põgenikeabi keeldus teda abistamast ja tal tuli elada lageda taeva all. Lõpuks õnnestus tal muretseda telk, milles ta elas 9 aastat järjest (kiri on varustatud pildiga telgist ja kuivavast pesust lumes). Siis sai ta ametivõimude abiga korteri linna äärele vanasse lagunenud majja prügihunnikute-maastikku.

Kirjakirjutaja ütleb, et ta tahaks pääseda mõnele teisele male ja on käinud töövahenduses selleks, kuid tagajärjeta. Rootsi ei ole annud sissesõiduluba. Nüüd olen hakanud mitmesuguseid ametasutusi kirjadega pommitama, et veel kord. ühe katse teha, kirjutab Herman Dobrovski.

Mineviku "ravim": Roosipaber ja-sõnad

August Mälk kirjutab oma mälestusteoses "Hommikust keskpäevani" (EKK, 1972, lk. 32) oma emast, kes olevat kirjutanud ka hädalistele roosisõnu. Suhkrupea siniseie paberile pandud roosisõnad kirja, kusjuures ta ena ise naernud, et ta seliesse paberisse ei usu, aga kui hädasoleja usub, siis paber aitavat. Hiljem ei olevat ta seda enam teinud.

See toimus 20 sajandi algul Saaremaal. Aga nende ridade kirjutaja puutus umbes samal ajal roosipaberiga kokku lapsepõlves oma kodukohas Pärnumaal, Tori vallas. Roosipaber oli täis sõevõi pliiatsi- ja kriidijooni, seda oli võimatu lugeda. Mu naine on roosipaberit lapsena näinud oma kodulinnas Pärnus, kus selle valmistanud keegi ta venna pallimängul vigastatud valutavale põlvele. See polevat aga aidanud ja vend tulnud toimetada arsti juurde.

Rootsi all mõeldi vanasti veremürgistust. Kui hõda kaugele ei olnud arenemud, valutav punane koht kehalt kadus, usuti, et paber aitas. Kui mitte, siis oli tegemist haigusega, mille vastu omaabi ei aidanud. Kadunud dr Paul Anniko andis oma mäluvaramust mulle need roosisõnad mis olid järgmised:

SATOR
EREPO
TENET
OPERA
ROTAS.

See on näiavormel, kunstlikul kombeneeritud. Osa sõnu (näiteks kolm viimast) olid võetud ladina keelest, osa niisama välja mõeldud. Aga seda nõlavormelit võib lugeda paremalt pahemale, pahemalt paremale, alt üles ja ülevalt alla. Prof. dr. phil. Felix Oinas kirjutab, et seda vormelit võidi kasutada iga haiguse vastu, kui ainult usk selle jõusse oli tugev.

Prof. Mac Edward Leach kirjutab teoses "Standard Dictionary of Folklore, Mythology and Legend" (lk. 495) Pennsylvaniast, et muude nõiavormelite hulgas tunti vanasti ka seda. Ja kui see kirjutati lauatükile ja jee visati kahjutulle, siis usuti, et see võib tule kustutada.

A.J.L.

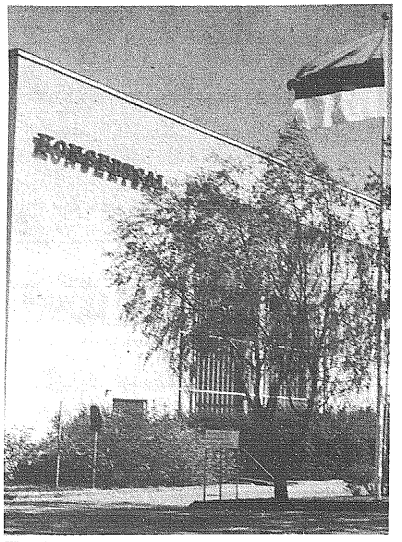
Bostonis leiti oma korterist surnuna 3. veebruaril August Pillman, üks Bostoni Eesti Seltsi asutajaid 1936 koos kadunud Ludvig Juhtiga. Ta oli aastaid tegev eesti organisatsioonides ja kirikus. Ta oli saarlane Sõrvest, USA-sse tulnud juba Esimese maailmasõja ajal. Omas Bostonis rea korterimaju, kus elab ka eestlasi. Kuna abikaasa suri juba 1960, elas ta üksikuna.

USA-s suri Rosalie Krisk.

Toomcs Tuulse juhatamas ühendatud segakoori Västerási laulupäeval. (Foto Trummer).

Västerási laulupäeval lehvis Kristiansborgi kontserdisaali ees ka meie rahvuslipp. (Foto Trummer).

Suurim, tugevaim, ilusaim

Georg Lurichit tunti "eestlaste jumalana"

Eelmises kirjutises Georg Lurichi 100-nda sünnipäeva puhul (EPL, 22. mail) oli võimalik eri allikate varal näidata, et Lurich oli sajandi alguses üks maailma suurimaid maadlejaid, kellega tähtsuses võis võistelda ainult Hackenschmidt, ja võib-olla ka Aberg ja Zbyszko. Oli mainitud, et Lurichi koostöö nii suure maailmametnikuga kui Aberg pidi aitama mõlemaid end pidevalt täiendada ja tipus hoida. Oli vihjatud võimalusele, et säärane meie-päevade elukutselises spordis haruldane rühmatöö hõlmas teisigi maailmameistreid, nagu ilmselt esines loov kontakt ka Lurichi ja Hackenschmidti vahel.

Käesolevas (ja viimses) artiklis vaatame, kas on muidki kriteeriume, mille abil tagantjärele Lurichi tähtsust mõõta ja kas võime teda näiteks võrrelda kellegagi nüüdisaja suurimaist spordituusadest.

SUURIM

Elukutseliste klassikalise maadluse maailmameistritiitlit võiks peagu võrrelda suurmeistri nimetusega malemängus. See oli tiitel, mida samaaegselt mitmed kandsid ja mis jäi eluaegseks. Maailmameistriturniire aga oli erineva tasemega ja kindlasti mitmes eri paigas igal aastal. Ilmselt on maailmameistrite objektiivse paremusjärjestuse määramiseks vaja enneköike statistikat nende omavahelistest matshidest. Moraalseid plusspunkte sellesse edetabelisse võiksid aga anda juure seigad, nagu tshemploni sportliku tegevuse kauaaegsus, võistluste rohkus, füüsiline jõud, loominguline panus ja miks mitte ka atleetlik ilu — et võiks öelda, kes on ajastu suurim, tugevaim ja ilusaim.

Mida me aga näeme? Nii põhilises asjas kui võistluste kronoloogia, lonkavad meie teadmised üsna tublisti. Eestis ilmund Lurichit käsitlevaist teoseist (Langsepp 1957 ja Kristjanson 1973) loeme, et Lurich oli 1912 lõpuks võitnud rohkem kui 3000 maadlust. Tekstis leiab mainimist umbes 100. Võib uskuda, et nende saja hulgas on siiski lõviosa Lurichi olulistest võistlustest, tänapäeva mõistes tema n.ö. tiitlimatshid.

Selle varal saab seega paberile mingi edetabeli algmed klassikalise maadluse maailmameistrkaist, mida täiendavad mujalt leitud andmed teiste tähtsamate meistrite omavahelistest kohtamistest.

Võime seejuures nentida, et sajandi alguse neljast suurest Lurich oli ainsana võitnud kõiki ülejäänd kolme (Aberg, Hackenschmidti, Zbyszkot) ja et ta neile lisaks oli seljatand ka võitmata venelast Ivan Poddubnoid. Hackenschmidt on neist neljast viimne, kuna ta peale Lurichi teistega ei maadelnudki. Lurichil on küll võitudele lisaks kontos ka kaotusi nii Abergilt (korduvaid alates 1904) kui Zbyszkolt (MM-turniiri finaalis Pariisis 1906), mistõttu tuleks võib-olla teha vahet Lurichi hiilgeaja, kümneaastaku 1896—1905, ja sellele järgneva aastakümne vahel. Sajandivahetuse ümber saavutet võidud teevad võimatuks sel ajajärgul kedagi muud Lurichist ettepoole paigutada. Ta oli siis tõesti klassikalise maadluse suurim.

Korduvad kaotused Abergile Lurichi karjääri teisel aastkümnel ei lükka veel Lurichit välja tippmeeste hulgast. "Starke Arvid" tundis ju ainult seda Lurichit ja ometi seadis ta kõhklematta Lurichi maailma raskekaaludesse etteotsa. Ta võidab veelgi suurturniire, kuid lõpetab vahel teise auhinnaga, kui Aberg teda võidab. . . Niimoodi kestis Lurichi juhtiv roll ainuüksi spordisena umbes 20 aastat. Sellele lisandub maadleja kohta enneolematu loominguline tegevus koos huliganiste teoreetiliste artiklitega klassikalise maadluse arendamiseks.

TUGEVAIM

Märksa hõlpsam on määritella nende maadlejate füüsilist tugevust, kes on esinend ka tõstjana. Nagu Lurich. Seda rolli on hiljuti analüüsind Eesti tõstespordi ajaloo koostaja Henn Saarmann (Spordileht Nr 41). Ta nendib esmalt, et L. oma kehakaaluga oli tänapäeva mõistes poolraskekaaluline ja seetõttu lausa haruldane fenomen.

Tema kolmest tosinast maailmarekordist olid ühe ja kahe käega tõukamiste tulemused (121 ja 165 kg) poole sajandi võrra ajast ees. Ta oli sellele lisaks vigurtõstete virtuoos. Näiteks pea kohal pildus ta käelt käele 112-kilost kangi. Mida see tähendab, selgub, kui teada, et raskekaalu maailmarekord paremaga tõukamises oli veel pool sajandit hiljem ainult 114 kg.

ILUSAIM

Harva on põhjust rääkida raskekaalu maadlejate keha ilust. Aga Lurichi puhul küll. Koguni ta rivaal Zbyszko mainib, et "L. oli saledakehaline maadlejatüüp, kuid harmooniliselt väljatöötatud lihastega. Evides kõigele lisaks veel plaatinablonde juukseid, oli ta atleediks, kelle figuur teinuks au isegi legendaarsele Apollole. . ."

Ja "Poola Karu" lisab tunnustavalt: "See põhjamaalane Baltikumist oli erilises imetlusobjektiks kõikjal, kuhu ta siirdus. Eriti jumaldas teda tolleaegse Venemaa naispere."

Jutustatakse ka ühest Berliini kujurist (prof. Begas), kes — nagu paljud tema kolleegid — kasutas Lurichit modellina ja kes oli olnud hämmastund "Lurichi Herkulese, otse ideaalselt ilussast kehaehitusest" ja olevat öelnud, et ta ei ole "kunagi varem nii ilusat meest näind".

Maadlusajaloolane Heikki Lehmusto ütleb: "G.L. oli ihaldusobjekt. Ta oli kehalt paleuslikult ilus. . ." Ongi fakt, et Lurich võitis korduvalt atleetide kehailu võistlused, mida korraldati seoses maadlusturniiridega. Ajakirjanik Reinbergi (Päevaleht, 1935) sõnu laenates "Lurich mõistis efektselt kasutada oma hästiarenend muskulatuuri vahepalaks võistluste vahel. Muusika taktis (milleks sageli oli olnud marss "Petit Tonkinoise" — R.S.) hüplesid ta lihased, bengaali tule nõidusliku valgustusel ta esines kütkestavals poosides. . ."

SAJANDIALGUSE CASSIUS CLAY

On üsna tõenäoline, et Lurich oli selle sajandi alguse maailmameistreist üheaegselt suurim, tugevaim ja ilusaim. Siit ka paralleel meie ajastu poksi maailmameistri Cassius Clay alias Muhammad Alini. Ali spordilikus suuruses pole praegu enam mingit kahtlust. Ta on lisaks mitmele MM-tiitlile alates 1960 revolutsioneerind poksispordi (s.t. nagu L. klassikalise maadluse). Tugevuse ja ilu kriteeriume Ali puhul ei satu tundma, aga ka need võivad ju olla niisama objektiivsed kui Lurichist kõneledes.

Muidugi on palju, mis erineb selgesti ajas, ruumis, spordialas, sportlase päritolus, mentaliteedis ja hariduses. Mõlemaid spordi suurmehi seob siiski veel üks oluline seik. Mõlemad on suure impeeriumi etnilise minoriteedi liikmed. Ehkki Lurich pole alnus oma aja rammu kehastus, on ta ometi võinud saada sümboliks oma rahva vabadusptüetele.

Lurichi puhul võib meenutada ka tema võimast isikliikku kirgust. Paul Pinna on kunagi ütlenud, et Lurich olnud tema arvates Eesti suurim näitleja. "Kuidas ta maadles ja publikuga dialoogi pidas. . . Temast hoovas fluidum, mis nõrgestas vastase, valutas publiku. . .". Ja Zbyszko sõnadega jatkates: ". . . suutis käsitella publiku tundeid niisamasuguse virtuoosliikkusega kui Heifetz käsitles viiulit."

Korduvalt sõitis Lurich Eesti risti ja põiki läbi, esines sütitavate kõnedega karskusest ja kehakultuurist, kirjutas ajaleheartikleid, ründas autoriteete ja bürokraate, ilmselt kunagi häbenemata oma keelt ja päritolu.

EESTLASTE JUMAL

Tammsaare kirjeldab rahva tundeid härra Mauruse suu kaudu: ". . . ka meil on sündind oma vürst Taaveti kojast. . . Kes tahab meie Petlemma vürsti näha, meie Kalevi mõõka, mis toodud Soome sepalt meeste mahanitmiseks, see tulgu". Sama paatosega sõnu, kes teab, leiab ehk nüüdsete Mustade Pantrite või teiste Ameerika värviliste literaturis seoses Aliga.

Rahvale, kel puudus omakeelne kool, omavalitsus ja kellelt oli võetud eneseusaldus ja väärikustunne, pidi tulema lausa ilmutusena Lurichi-taoline supermees, taaskehastus legendaarsest rahvusromantilistest ihaldusobjektidest Kalevipojast, Lembitust ja Tasujast.

Lurich oli keegi, kellega ennast võis samastada! Tema, selle võimsalma, julgeima ja imeteduima mehe võidud Saksa, Vene, Ameerika j.t. suurte maade ja rahvaste kuulsaimate üle pidid mõjuma nagu omaenese võidud ülemaks peetud inimeste üle.

Samuti vastupidine nähtus pidi esinema — vööraste hulgas tekkiv teadmus ja võib-olla ka aukartus ja usk Lurichi rahva võimetesse. Pole ime, kui Lurichit Venemaal tunti nime all "Eestlaste Jumal".

Kõik viitab sellele, et Georg Lurich pidi olema isik, kes mitmeti mõjustas Eesti olmekultuuri ja mentaliteeti spordi- ja karskusliikumisest kuni folkloorini. Poleks palju nõutud, kui intensiivistuks Lurichi kohta käiv uurimustöö, et mõne aasta pärast võiks trükimusta näha biograafia võimalikult täiusliku võistluste kronoloogiaga ja statistiliste tabelitega. Selle teose ingliskeelne kokkuvõte oleks oluline lisa praegu nii hõredale ja kohati küsitava tasemega maailma profimaadluse ajaloole.

REINO SEPP

• Vastukarva

REISIMISE AEG LÄHENEB. Sellepärast on otstarbekohane, kui me siinkohal anname tulevastele reisijatele mõningaid õpetusi.

Kõigepealt tuleb käia läbi kõik Stockholmi 72 reisibürood ja tuua koju nende broshüürid (kokku 14,2 kilo, on ära kaalutud!) Siis tuleb järele uurida, missugune tuttav missuguse bürooga missuguses kohas käinud, kuidas tal läinud, kuidas hotell oli, mis maksis drink baaris ja mis sealt osta saab. Avaliku arvamisega pole pagulasel vaja poliitiliselt arvestada — pagulane on selles suhtes tolerantse loomuga, igaüks mingu kuhu tahab — Hispaaniasse või Bulgaariasse, kõnelemata Leningradist.

On ka muidugi oluline, kellega (peale omaenda kaasa, sekretäri või "noorepõlve sõbra") koos sõita. Sest reisidel võivad ka väga tuttavad inimesed näidata uusi ja üllatuslikke iseloomujooni (*eriti ebameeldivaid, nendest pikemalt "reisijate tüüpide" punkti all*). Ja ei ole ka soovitav, kui kaasreisijad küsivad, miks sul oma naine (või mees) kaasas pole, vaid hoopis "onutütar" (või "onupoeg").

Siis on muidugi küsimus, mis kaasa võtta. Selle probleemi lahendab harilikult naispool, pakkides kaasa ainult vajalikud esemed (s.t. temale vajalikud) ja jättes ohtralt ruumi võimalikke ostude jaoks. Sest milleks muidu reisima minnakse. Kui on teada, et saab "lmeodavalt" (ja mõnikord peagu ilma kroonigi maksmata — arve tuleb hiljem!) kõiksugu lmeilusaid ja kalleid asju.

Lennukisõit on tänapäeval nii tavaline ja lennukeid kukub nii vähe alla, et sellele pole mõtet tähelepanu pühendada. Aga rõhutama peab, et ettevaatlik inimene ostab oma tollivabad viinad juba kohe minnes Arlandast või Kastrupist ära ja veab need minnes ja tulles kaasas, et mitte õigest konjaki margist ilma jääda. Sest lennukites pole, eriti tagasisõidul, ju suuremat valikut nõudlikule inimesele. . .

Siis on muidugi hotell, mis on küll broshüürist pildi ja muu järgi välja valitud, aga võib siiski tuua üllatusi. Kuidas on tuba, kas on väljavaadet, kas dush töötab, kas supluslomp (soovitatud eesti keelne sõna "swimming-pooli" asemele) on küllalt suur (kuigi sinna minna ei kavatseta), kuidas on lugu baariga ja kus kandis asub rand.

Sel ajal on hakanud välja kujunema ka kaasreisijate profiilid ja silma paistma eri suvitajate tüübid. Nende rägastikust võiksime välja noppida mõned sagedasemad:

1. **KÜSIJA,** kes reisijuhti alatasa kiusab kõiksugu küsimustega (ilma et ta tegelikult vastustest oleks huvitatud): Kuhu me nüüd läheme? Mida me nüüd teeme? Mis aastal oli see ja teine asi? Kellega see filmitäht (või vürst), kelle suvilat bussilt näidati, praegu on abielus? Mis maksab kirjamark lennupostiga USA läänepoolsesse serva? Miks? Kuidas? Kus? Millal?

2. **VIRISEJA,** kes nõuab kõigest kõigeparemat, sest ta on ju "selle eest maksnud". Kelnerite ja reisijuhtide hirm, kes kõige väiksema asja puhul hirmsat lärmi lööb.

"Medel-Svensson tahab kord aastas kaks nädalat härrat mängida," ütleb kübiline sõber selle tüübi puhul. "Kodus on ju raske. . ." Birjseja on tihti ka "hoiakuga": ülmub õhtul sõõgisaali kuues ja lipsuga — ja mis hullem! — nõuab seda ka teiste käest.

3. **ARUSAASMATU,** kes kaks sekundit pärast seda, kui reisijuht oma juhenditeandmise on lõpetanud, küsib kõik jälle otsast peale.

4. **OMAETTE,** kes kunagi pole kambajõmm ega pole rahul sellega, mis üldiselt on korraldatud. "Aga mina tahan nii!"

5. **OSTJA,** kes on otsustanud reisimisega rikkaks minna, sest kõik — alates dringist ja lõpetades kasukatega, on ju reisil nii imeodav — ja miks mitte võimalust kasutada.

REIS ISE koosneb väljasõitudest ja viibimisest "koha peal" ehk nn. suplusvabrikus. Väljasõidud on kollektiivsed, seal tulevad eelmainitud tüüpide profiilid eriliselt esile. Peale selle on väljasõidu ajal tähtis reisijuhi isik: kas ta räägib rootsi keelt või pooleldi allaneelatud taanikõlalist "skändinaaviskat", kas tal on kõrva ja kannatust reisijate individuaalsete soovide ja nurinate jaoks.

Kas ta bussireisil teeb külladaselt tihedaid peatusi, et reisijad saaksid "jahutis vett vahetada", nagu üks mees ütles. Reisijuhti tänatakse pärast ja temale ning autojuhile (Pedro, Antonio või Johann) pannakse pärast raha kokku. Nii on viisakas.

Elu suplusvabrikus kujuneb tavaliselt järgmiselt: Kolm kuni neli tundi päevas kulub söömisele (kui on täispension), mille vilmane tuur toimub meie mõiste järgi peagu kesköö. Ramnas kulub esimene päev naha ärakörvetamisele ja neli järgmist selle kõrvetuse parandamisele. Tähtis on ka "võitlus päikese pärast" (supluslombile võimalikult ligidal).

Õhtupoolne aeg kulub (pärast korralikku uinakut siesta ajal, sest pärismaalaste kommetele tuleb ju järele anda — pealegi on kõik ärid kinni) istumisele baaris dringi ja kohvi juures, tagasihoidlikule jalutuskäigule 15-korruseliste majade (mis nii väga meenutavad Tenstar või Albyt) ja turistide kribukrabu poodide vahel, postkaartide kirjutamisele ("Mina olen siin Lõuna Päikese all, aga sina vaene pead higistama kontoris!") ja muidugi ostmisele. Mõned on reisimisel saanud miljonäärideks (teoreetiliselt — ja narkootikavedajad pole kaasa arvestatud).

Siis on veel lühemad väljasõidud: Bella Mariana by Night (kolm õõklubi ja sama palju kõige odavamat shampanjadrinki), külatuur ("pesuehtsad" rahvatantsijad, kes talvel elatuvad suvisest teenistusest) ja kuulus "seapidu", kus siga pole mitte üksi varda otsas, vaid kus sa teda võid leida hiljem ka pööaste vahelt ühes või teises olekus.

TEE TAGASI hõlmab mõtteid kolme viimase puhkusepäeva jooksul. Mured on mitmesugused:

1. Kui palju tuleb ülekaalu lennukil — tänu kõigile ostudele — ja mis see maksab. Mõni ketser leiab koguni, et ülekaaluraha ületab ostetud asja "odavuse".

2. Kui palju võtta kaasa salakaubana odavat viina. Räägitakse põnevaid lugusid sel teemal, kus esineb nii rumalaid sissekukkumisi kui hiilgavaid kordamineku. Aga ilalgi ei tea, kuidas sel korral läheb.

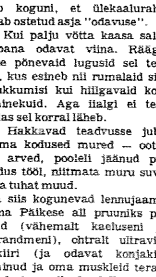
3. Hakkavad teadvusse juba hiilima kodused mured — ootavad arved, pooleli jäänud pahandus tööl, niitmata muru suvilas ja tuhat muud.

Ja siis kogunevad lennujaama Lõuna Päikese all pruuniks põlenud (vähemalt kaeluseni ja käerandmeni), ohtralt ultraviolettkiiri (ja odavat konjakit) ahminud ja oma muskleid terastanud (enamik kaalulisi, tuleb küll täispensionist ja drinkidest) uljad reisijad. Nad jõuavad õnnelikult (lennureisilt), enam-vähem õnnelikult (tihti olematu tolli käte vahelt) koju ja imestavad:

Koduste meelest polegi suuremat aega vahepeal möödunud ("Sa juba tagasi!") ega ole ka kodused olud suuremat muutunud, kuigi äraolija oli ära hiiglama pika aja. Kõik on endine, isegi valimisvõitlus Palme ja Bohmani vahel käib edasi.

Aga ka kodusolija ei märka suuremat muudatust äraolija juures — pärast seda, kui esimesed napsid tollivabast pudelist on võetud, mille puhul tark araabia vanasõna ütleb: "Kui sa saadad eesli Mekkasse, siis tuleb sealt eesel tagasi!"

TIMMUKURU

Õiglane mõõdupuu

Eero Rissaneni sulest ilmus soome ajakirjas "Nootti" alljärgnev sadir:

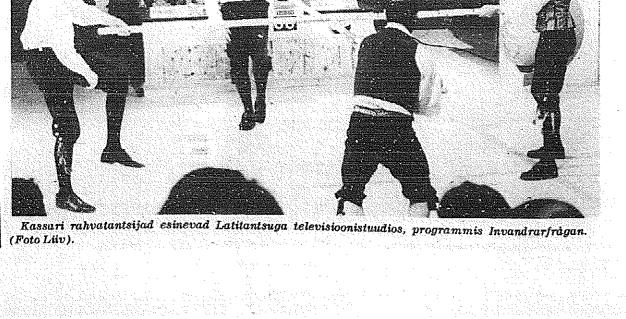
NEW-YORK:
Õlse linna kuum tuksumine.
Autode vihin, inimeste vuhin.
Mustad naised, valged naised. . . mehed.
Coca-Cola. Kuulimäng.
Dollaripanga röövimine.
Põmm-põmm!
Politsei langeb tänavale. Kus on mõrvar?
Ahaa, saime su kätte, Joe! Nüüd tuleb elektritool.
Käeraud kätte. Klõps!
Kohtulstung. Zhäril.
Joe on politseimõrvar. Guilty.
Klõps, ütleb elektriüliili. Joe on surnud.
See on selge, nii läheb, ütleb ajalelt.
See peab nii olema, ütlen mina, mees tänavalt.
Peab olema rahu ja kord.

MOSKVA:
Punane väljak
Salakaupmees haarab püstolli.
Kuul päbe, komitee käsilane!
Põmm-põmm! ütleb püstol.
Politsei langeb kohal, kus Lenin pidas oma suure Malkõne.
Siin on huligaan, võtke kinni!
Käeraued kätte.

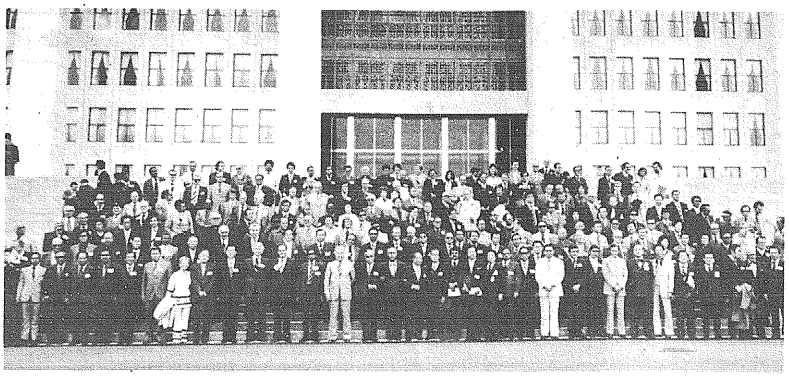
Vaat kus neetud rahvavaenlane!

Rahvakohus ütleb: Siberisse!
Aga mina olen rahva hääl.
Mina ütlen: politseimõrvar maha lasta!
Põmm-põmm! Hukkamispatrull.
See peab nii olema, ütlen mina.
Visake reo hauda.

MADRID:
Kuumalt põletav päike.
Härg tuigub areenile. Veri purskab.
Päike põletab.
Kuramuse politsei, alati taga ajamas! ütleb bask.
Põmm-põmm!
Kas said, kuradi kiusaja!
Nii ei tohi, ütleb vabisev Franco.
Kord peab olema.
Laske poiss maha.
Te olete noored — Tulid!
Põmm-põmm! paugatab viis püssi.
Issand Jumal! ütleb Palme.
Issand Jumal! ütleb Soome väliisministeerium.
Issand Jumal! ütleb rahvas kõikjal.
Hispaanlased on lihunikud!
Kõige viimne barbaarirlik maailmas!
Issand Jumal! ütleb tädi Maali.

Kassari rahvatantsijad esinevad Lattlantsuga televisioonistuudios, programmis Invandrarfrågan. (Foto Liiv).

Kongressist osavõtjaid Söulis parlamendihoone ees.

Antikommunistliku maailmaliidu istung 400 osavõtjaga Söulis

See oli 10 aastat tagasi — 1966 — kui Söulis toimus World Anti-Communist League (WACL) asutamiskokkutulek. Sooviks oli tookord juba 1954 alates töötanud Asian Peoples' Anti-Communist League tegevust laiendada ka teistele kontinentidele. Kui nüüd mai algul WACL oma 9. kongressiks Söulis uuesti kokku astus, võis vaid konstateerida, et organisatsioon mõõdunud kümne aasta kestel on kujunenud

Samaaegselt WACL kongressiga toimus Söulis ka Aasia Liidu (APACL) 22. konverents, samuti noortseliidu WYACL 7. konverents. Söuli oli kogunenud ca 400 delegaati, kes esindasid 61 liikmesriiki ja kuut regionaalset liitu. Rootsit esindas neli kokkutulekutel WACL Rootsi osakonna esimees Arvo Horm. Teise eestlasena viibis Söulis ka kirjanik Arved Viirlaid, kes saabus Taibeis toimunud Aasia PEN-klubide kokkutulekult.

Rahvuslik vabadus — kontra rahvusvaheline kommunism oli seekordsete kokkutulekute moto. Konverents toimus alles hiljuti valminud uues parlamendihoones ja selle avas Korea peaminister Choi Kyu-hah, kes ette luges ka president Park Chung Hee läkituse. Konverentsi ja ühtlasi ka WACL uueks esimeheks järgmiseks aastaks valiti Korea liidu esimees, end. välisminister. Ben C. Limb.

Konverentsi töö toimus neljas komisjonis, kes läbi vaatasid sadakond eri maailma osadest kokkuvoolanud resolutsiooni ettepanekut, mille olulisemad punktid koondati lõppresolutsiooni. See töö vaheldus valitsuse, asutuste ja organisatsioonide poolt korraldatud vastuvõttudega, ühel õhtul külastati ka Korea baleti uues riigiteatris.

Pärast konverentsi võisid osavõtjad külastada demilitariseeritud tsooni koos seal avastatud invasioonitunnelitega, kaevatud piirivõötme alla Põhja-Korea rünnaküksuste poolt. Samuti oli võimalus 3-4-päevalistel ringsõitudel tutvuneda Korea tööstuspiirkondadega ja turismikeskustega.

Nagu kõigis Aasia vabades maades nii on ka Koreas olnud majanduslik areng koos elatusstandardi tõusuga kiire. Kui Lõuna-Korea vabaritigi loomisel 1948 sissetulek isiku kohta oli vaid 50 US-dollarit, siis 1974 lõpuks oli see kasvanud kümnekordseks: 513 US-dollarit. Kui Korea eksport veel 1960 oli vaid 33 milj. dollarit, siis 1975 oli see kasvanud 130-kordseks: 4,4 miljardit dollarit. Rahvatulu kasvu prognoos 1980 kohta näeb ette summat 37,3 miljardit dollarit, kusjuures Põhja-Korea osas see arvestatakse 8,3 miljardile.

Sõjalise invasiooni hädaoht põhjast on pidev ja lakkamatu ja selle varjutise all on toimunud ka Korea sisepoliitiline areng, mille kohta läänes on tihti kriitilisi arvamusi.

Korea on praegu üks neid riike maailmas, kus kogu rahval tuleb elada ja töötada sõjalise kallaletungi pidevas alarmeerivas ebakindluses, juba aastaid kestnud pingelise mobilisatsiooni olukorras.

Sõjaliste jõudude kontsentratsioon väikesel Korea poolsaarel on vist suurem kui kusagil mujal maailmas. 35 milj. elanikuga Lõuna-Koreal tuleb ülal pidada 625.000-meheline armee, sõjaliste kulutustega 1965 719 milj. dollarit. Põhja-Koreas elab vaid 16 milj. Armee suuruseks on aga 467.000 meest: 23 diviisi raskelt relvastatud 15.000 suurtüki- ja raketitüksusega, üle 1000 tankiga ja 600 lennukiga, neist 300 moodsat Mig-hävitajat. Kim Il Sung kulutas 1975 relvastusele ca 800 milj. dollarit. Need armeed on vastastikku kitsas piirivõötmes, mida lahutab vaid 10 km läbimõõduga neutraalne tsoon.

USA kongressiliige John M. Murphy Washingtonist esitas ülevaate aktuaalsest strateegilisest maailmapildist. Vaikse ookeani kallastel elab suurem osa maakera rahvastikust, selle ruumi kaitse ja saatus omab seega otsustavat tähtsust kogu maailmale. USA ja lääne kaitseliin kulgeb siin praegu Koreast üle Jaapani, Okinava, Filipiinide, Indoneesia, Austraalia kuni Uus-Meremaani. Selle kaitselini almukeseks sillapeaks Aasia mandril on jäänud nüüd Lõuna-Korea.

Nõukogude relvajõudude kasv selles ruumis on suurem, mida näinud Aasia ajalugu. Nõukogude sõjalaevastiku, eriti allveelaevade ehitusprogramm on olnud ülikire. Nõukogude laevastiku peabaasiks näib kujunevat endine USA hiigelsõjasadam Cam Ranh Bay Vietnamis, mis evib suuri eelliseid võrreldes talvel kinnikülmanud Vladivostokiga. Vene allveelaevad koondatakse Haiphongi.

Vietnam näib üha enam muutuvat Moskva satelliidiks. Peking on suutnud endale kindlustada vaid mõju Kambodzhas. Vietnamist edasi kulgeb Nõukogude sõjalaevastiku baaside või India ookeani ja siit edasi Araabia ja Aafrika vetesse. Nendest baasidest Moskva kavatseb ilmselt jätkata oma subversiooni niihästi Aasia, Araabia kui ka Aafrika ruumis. Siin kasutatakse eriti ka Kuuba ja Põhja-Korea üksusi ja sõjalisi eksperte.

Neid saadetakse praegu näiteks Süüria ja Jeemeni. USA vastus sellele uuele hädaohule on relvastuse suurendamine kõigi relvaliikide osas. See seisukoht leiab üha suuremat kõlapinda USA kongressiliikmete hulgas.

Kolumbia parlamendi abiesimees Alvaro Gomez Hurtado vaatles kommunistliku ekspansiooni strateegiat, nii nagu see esineb tänapäeva maailmas. Ta rõhutas, et Kolumbia ja Venetsuela on ainukesed riigid Ladina-Ameerikas, kus demokraatia on võinud pikemat aega püsida ja areneda. Lähtudes Ladina-Ameerika kogemustest kirjeldas ta kommunistliku agressiooni nelja peamist vormi järgmiselt:

1. Agressioon piirivõötmeis: see algas Balti riikide okupeerimisega, satelliitvööndi loomisega Ida- ja Kesk-Euroopas. Valjutused Vietnamis, Laoses, Kambodjas, hädaoht Lõuna-Koreale kuuluvad siia liiki. See agressioonivorm avaldub alati sõjajõudude otseses rakendamises. Valjutustele järgneb status quo diplomaatia, mis need sõjalised okupatsioonid kindlustab.

2. Interventsioon liikuvate üksustega. Siin kasutatakse vasallüksusi satelliitide hulgast, nagu kuubalasi, põhja-korealasi, Ida-Euroopa eksperte ja üksusi keda võib transporteerida agressiooni punktidesse.

3. Gerillasõja strateegia niihästi selle maalises kui ka linnalises variandis,

4. Infiltratsioon demokraatliku süsteemi. See teostub praegu Euroopas, Ameerikas ja Austraalias. Massmeediate abil luuakse semantilise osavusega moraalsetele ja juridilistele väärtushinnangutele erinevad sisud: üks kehtib kommunistidele, teine mittekommunistidele. Inimesed demokraatlikes riikides aktsepteerivad selle väärtustamise kaksiksüsteemi õilatusliku kiirusega.

Nii on diktatuur aktsepteeritav kui see tuleb pahemalt, halb kui see aga saabub paremalt. Politseiaktsioonid on normaalsed ja vajalikud kommunistlikus korras, brutaalsed aga demokraatlikus korras. Vanglad ja karistuslaagrid on vajalikud ja endastmõistetavad kommunistliku korraga maades, need tulevad aga likvideerida demokraatlikes maades.

Tapmine on raske kuritegu, kui see toimub vabas maailmas, ideoloogiline sangaritegu, kui seda teostab mõni pahemäärmuslane jne. Sellise väärtushinnangute pluralismi tulemuseks on, et nii paljud vahad inimesed demokraatlikes maades on nõus aktsepteerima türanniat. Ja kui see on saabunud, ei ole sealt enam ühtegi taandumisteed tagasi vabadusse.

Konverentsile esitatud aruanneteks esitati üksikasjalikud ülevaated vastupanuliikumistest ja vabadusepallidest Balti riikides, Ukrainas, Kaukaasias, samuti poliitilisest olukorrast N. Liidus ja satelliitmaades. Konverentsi resolutsioonides taunitakse N. Vene kolonialsurve Balti riikides, venestamispoliitika, kultuuriline surve ja sotsiaalne ebaõiglus ja diskrimineerimine. "Helsingi deklaratsioon ei muuda vähemalgi määral Balti riikide ajaloolist õigust iseseisvusele ja vabadusele" öeldakse konverentsi lõppresolutsioonis.

Konverents võttis vastu rea uusi liikmes-osakondi ja rahvusvahelisi organisatsioone vaatleja staatusega. WACL eksekutiivkomiteesse valiti Euroopa piirkonna esindajaks Belgia esindaja Paul Vankerhoven. Järgmine konverents toimub Taibeis 1977 kevadel.

Carter hoiatas venelasi

WASHINGTON — Ühendriikide demokraatliku partei presidendikandidaat Jimmy Carter tegi avalikult teatavaks, et N. Liidu Washingtoni saatkonna esindajad on temaga kontakti võtnud välispoliitiliste küsimuste käsitamiseks. Carter hoiatas venelasi USA sisepoliitikasse sekkumsat mainides, et venelased võivad ühele USA presidendikandidaadile kõige paremini kaasa aidata sellega kui nad jäävad eemale valimisprotsessist.

Tsensori eraärid

SAN FRANCISCO (VES) — Ajaleht San Francisco Chronicle kuuleb Moskvast, et N. Liidus on vahistatud üks Glaviti tsenoreid, kuna ta oli hakanud äri tegema konfiskeeritud trükistega.

Selle asemel, et neid hävitada vastavalt eeskirjadele, hakkas ta neid mustal turul müüma ja teenis head raha. Ta pidas kahte korterit ja kahte naist, käis sageli Sotshis puhkamas ja oli Nõukogude oludes jõukas. KGB leidnud tema juurest 170 kotitäit konfiskeeritud trükiseid, mis olid saadetud läänest.

Tsensorit karistanud kohus 7-aastase vangistusega raske rezhiimiga vangilaagris.

Mälestuskillukesi Kärdla kalmistult

Mitte alati ei olnud Kärdla surnuaed nii kaunis kui siis, mil lilled ja roosid haudadel ning sireli nende ümber aroomikalt õitsesid. Sellesse aega langes juba algul jaanipäev, mil tavaliselt peeti surnuaalpüha. Seda peeti aia eesosas, kuhu toodi selleks puhuks kõrge pult, kaetud musta linikuga, millel õpetaja teenis.

Lauldi laululehtedelt ja koraale saatis Kärdla pasunakoor. Vist küll alati lauldi teiste hulgas ka kurbtõisist koraali "Kõik rahvas on kui rohi, kõik au kui lilleke". Neist lauljaist on nüüd paljud ja paljud oma igavese puhkepaiga leidnud Kärdla surnuaial ja nende haudu ümbritseb see võrdluseks lauldud rohi. Jumalateenistusele järgnes koguduse loterilallegri surnuaia värava ees väljaspool.

Lapsepõlves ei meeldinud mulle käigud surnuaiale ega seal viibimine tundide viisi kui vanatädi korrastas meie omaste haudu. Surm on lapsele hirmutav sündmus, mis valab mustilist kartust hinge. Neist vähestest matustest, mille juures mul tuli viibida, oli 1932 sügisel kohaliku algkooli 6. klassi õpilase LEmbit Koidu matus, kes suri peaajupõletiku tagajärjel.

Olin siis Kärdla Üldharidusliku Täienduskooli õpilane. Hulk kooli õpilasi saatis teda matusepaigale. Tema valge kirst mõõdus koolimajast, mille väravas laulsime talle "Tähtede taga kord koidab sul taevas". Lembitu isa t-t võrgu mehaanik Herbert Koit oli väga kub. Üheksa aasta ümber hiljem 1941 järgnes tema lõplikult oma pojale.

Ta arreteeriti Nõukogude okupantide suval oma töökohal väljas ja jäi sellest ajas jäljetult kadumuks. Arvatakse, et tema põrm võib puhata kuskil Tahkuna poolsaare liivas, kus tema leidmatut hauda ehivad igihaljad Hiiumaa männid.

Perekonna matusepaiku Hiiumaal üldse ei olnud. Aadlikud maeti kaugematel aegadel kiriktutesse ja hiljem nende ümber olevatele vanematele kalmistutele. Kärdla kiriku ümber sellist ei olnud. Kärdla kalevivabriku esimesi direktoreid parun Robert Eginhard Ungern-Stenberg oma abikaasaga on maetud kõnesoleva kalmistu eesossa ja nende haudu ehivad kõrged marmorristid.

1928 jaanuaris maeti sinna isa järglane kalevivabriku direktori kohal parun Ernst Otto Adam Ungern-Stenberg, kellele peeti väärikas matmine Kärdla kirikus pasunakoori saatel. Kärdla inimesed armastasid teda kuna ta oli hea oma töölistele.

1970-date aastate algul sai mulle teatavaks, et Kärdla surnuaed kuuluvat ümbermatmisele. Püüdsin leida kohe kontakte, et saada veel seal leiduvatelt haudadelt huvitavamaid ja väärtuslikumaid ristikirju. SAin aga rahustava vastuse, et kalmistul kuuluvad ümbermatmisele ainult need hauad, mis on ära vajunud, ristid kirjadeta ja hooletusse jäetud, kuid mitte teised.

Ometi saadeti sealt mulle huvitavamaid ristikirju. Kärdla surnuaial on püsinud senini veel mõni rootsikeelnegi hauakiri Kärdla rootslastest nagu näiteks:

"Här hvilar i Gud Simon Hanssohn Tacking. Född 2. okt. 1797, död 1. Juli 1868. Uti dina händer befaller jag min ande du hafwer mig förlöst Herre du trofaste Gud".

Värsitehniliselt ladusaid ja sisult õige elavaid eestikeelseid värsse, milliseid tänapäeval enam ristidele ei seata, leidub Kärdla surnuaial teiste hulgas järgmisi:

1864. aastast.

Kuivatage silmad nuttust
Ärge ennam leinage
Aeg meil keikil jõuab ruttu
Ja meid hauda kantakse.
Need kes nüd sin külmas
haudas
Nende hinged taevas laudas
Rõmuga nad otavad
Meid ka sinna tulevad.

1870. aastast.

Nüüd maga ehk kui voodi
külm
Ja kõva kivine,
Ei tunne sest so väsind jalg
Nüüd enam ühtigi.

1899. aastast.

Nüüd tahan julgest rõmuga
So jure Jeesus minna.
Ei kiski mind või ärrata
Kui armas Jesus sinna
Sest maggan haudas rahhuga
Sa üksi võid mind ärrata
Ja taevariki sata.

1894 on maetud siia üks Kärdla kõrtsmikke, kelle ristil leidub järgmine tunnustus: ". . . kaubles ausasti Kerte kõrtses 37 Aastat". Vanematel ristikirjadel leidub peaaegu eranditult ka vihje: "Siin hingab Jumala rahus".

Meie kodumaalt lahkumise aastal 1944 leidus veel Kärdla surnuaial ristikirju kalmistu rajamise aastalt. Kalmistu väravas kõrge varda otsas olevasse plekklippu oli lõigatud see aastaarv 1848.

Nagu minu korrespondent väidab, on ta üritanud rea roostetanud ristidelt rooste kraapimisega nende leiduvaid tekste avastada, mis on jäänud kahjuks tulemusteta. Võib arvata, et viimaste hulka kuuluvad ka kalmistu vanimad hauad.

E. VRAGER

• Huumor

Tõusik külastab esmakordselt elus ooperietendust. Järgmisel hommikul küsib naaber:

"Kuidas see ooper oli ka?"

"Lausa sigadus. Kõik maani purjus kui temptelevandid."

"Kuidas nõnda?"

"Mõlisevad kogu õhtu laulda ja pärast võtavad noad välja."

"Mis on kommunism?"

"Kinnisidee võit normaalse mõistuse üle."

Magdeburgis vahistati üks idasakslanna. Põhjus: ta kuivatas pesu läänetuule käes.

"Noh, härra Vahusti! Kas olete ka õnnelik, et teie kõige vanem tütar mehele sai?"

"Et usu, et see tüüp on õige mees mu õrnahingelisele tütrele. Laulatusel ta rõõgatas oma "Jah" nii kõva häälega, et mu tütar oleks äärepealt enneaegselt lapse saanud."

Poola haridusminister noomib kuulsat näitlejat:

"Teie teenite ju rohkem kui partei esimene sekretär."

"Statistid teenivad ka teatris vähem kui mina."

Nõukogude kodanik Jubiluka näeb äri vaateaknal paar liilekimpu. Ta läheb ärri ja küsib:

"Mis maksavad need punased tulbid?"

"Siin pole liileäri, vaid lihakarn."

Stockholmi Eesti Ühingu uus juhatus

Alex Miilits, SEÜ uus esimees

Nikolaus Metslov, SEÜ auesimees

Stockholmi Eesti Ühing pidas neljapäeval, 20. mail oma aastapeakoosoleku Medborgarhusetis.

Uude juhatusse valiti ja ametid jagati järgmiselt: esimees Alex Miilits, esimene abiesimees Karl Talpak, teine abiesimees Roman Väli, sekretär Evald Tammerk ja ametita liige Mart Ojala.

Endine esimees Nikolaus Metslov valiti ühel häälel Ühingu auesimeheks.

Rootsi esindajaks Söulis oli Arvo Horm.

Birger Hagårdi disputatsioon

Stockholmi ülikoolis toimus 24. mail fil.lic. Birger Hagårdi doktoridisputatsioon filolosoofia doktorikraadi omandamiseks riigiteaduste alal. Doktoritöö teemaks oli "Nils Wohlin. Konservatiiv centerpoliitiker".

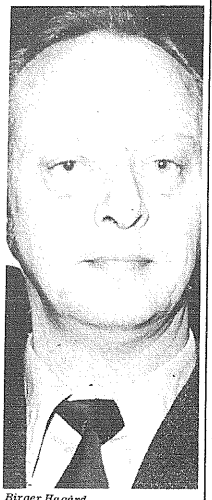
Teaduskonna oponendiks oli dotsent Elmar Nyman ja teiseks oponendiks pol.mag. Sven Lindgren. Disputatsiooni-lõunast, mis toimus sama päeva õhtul Wenner-Gren Keskuses, võtsid osa ka Balti organisatsioonide esindajad.

Doktoritöö käsitleb statistikaprofessorit ja tollivalitsuse peadirektorit Nils Wohlini, kes oli juhtivaid poliitikuid Rootsis 20-ndail ja 30-ndail aastail. Ta oli Rootsi tookordse põllumeestepartei keskseid kujusid ja nende peamine ideoloog. Oli korduvalt valitsuse liige.

Eesti ühiskond tunneb Birger Hagårdi kui suurt balti rahvaste sõpra ja sirgejoonelist väitlejat totalitaarsete ideoloogiate vastu. Pärast prof. Birger Nermani surma asus ta juhtima Balti Komiteed, kaasa töötades abiesimehena ka Läänemereühingus, samuti Rootsi Vabadusliidus ja Balti Instituudis.

Ta on sündinud 22. dets. 1932 Boråsis, lõpetas Stockholmi ülikooli 1955 ja omandas fil.lic. kraadi riigiteaduste alal samas ülikoolis 1962. Toimetas ajakirju Svensk Linje 1956-58 ja Svensk Tidskrift 1962-69. Oli högerni noortetiidu esimeheks 1963-65 ja abiesimeheks Euroopa konservatiivses noortetiidus. On aktiivselt kaasa töötanud kommunaalpoliitikuna Danderydis 1963-68 ja Vadstenas 1971-73.

On ka moderaatide riigipäevaliikme kandidaat. Tööta praegu riigiteaduste õppetooli juures Linköpingi ülikoolis, ollles siin teaduskonna prodekaaniks alates 1970 ja samal ajal täites riigiteaduste instituudi prefekti ülesandeid.

Birger Hagård

• Leinateated

Baltimores suri 25. märtsil Osvald Lipp, sünd. 2. mail 1897 Tartumaal.

Minneapolises, USA-s suri 1. mail Kalju Kärner, sünd. 18. jaan. 1919 Elvas.

Minneapolises, USA-s suri 10. mail Toomas Kuik, sünd. 23. mail 1944 Eestis.

Tartus suri 3. apr. Johannes Selge, sünd. 2. dets. 1903 Tartus.

New Havenis, Conn., USA-s suri 16. mail Josephine Einamann, sünd. 26. nov. 1889 Paides.

ÜE Rahvuskongressi kava Poolsada eri kokkutulekut

Esto 76 Konverentside Komitee (varem Rahvuskongressi Toimkond) väljastas hiljuti kutsed Ülemaailmse Eesti Rahvuskongressile 1976 Baltimores. Kutsed saadeti kõigile eesti pagulasorganisatsioonidele, kelle aadressid (peamiselt "Välissesthase kalendris" leiduvad) olid kasutada. Juhul, kui mõni organisatsioon neid kutseid veel pole saanud, palutakse pöörduda kohapealse Esto 76 komitee või otseselt Konverentside Komitee poole, 215 Squankum Rd., Lakewood, N.J. 08701, kutsete ja muu materjali saamiseks. Rahvuskongressi ulatus, üldpõhimõtted ja moodustamise alused määrati kindlaks juba 25-26 mail 1974 Baltimores peetud "Mõttekoldel".

Rahvuskongressi põhimõtteks võeti ülemaailmse koostöö ja ühestõttamise süvendamine ja laiendamine, moodustamiseks võeti samad alused, nagu need olid 1972 Torontos. Vastavalt nendele üldjuhistele koostati esialgsed juhtnöörid ja saadeti vabas maailmas ilmuvatele eesti ajalehtedele avaldamiseks. Nee ilmusid ja mitmelt poolt tuli soove ja ettepanekuid.

Märtsis 1975 koostati ringkiri ja saadeti ülemaailmselt eesti organisatsioonidele vabas maailmas, sellele lisandati ka Rahvuskongressi esialgne päevakord. Mitmelt organisatsioonidele vabas maailmas, sellele lisandati ka Rahvuskongressi esialgne päevakord. Mitmelt organisatsioonilt saabus jälle soove ja ettepanekuid, mida Konverentside Komitee kaalus ja vastavalt nendele esitas 8.–9. nov. 1975 Baltimores tofmuvale "Maapäevale" enamvähem kindlakujulised ettepanekud.

Lõplikuks kujunenud ettepanekute kohaselt Rahvuskongress seekord on kolmeosaline:

Avakoosolek 7. juulil. Avab Konverentside Komitee esimees Harry Must, palvus peapiskop Konrad Veem, juhtkõne EV peakonsul Ernst Jaakson, saatesõnad ÜEKN esimees Alfred Anderson, järgnevad asukohamaade keskorganisatsiooni esindajate sõnavõtud. Koosolek kestab kolm tundi.

TööKoosolek, neljapäeval, 8. juulil neljas töörühmas: eestluse viljelemine, üldine rahvuspoliitiline koostöö ja side, välisvõitlus ja majandusküsimused. Neil töörühmade nõupidamistel on ettekanded, sõnavõtud ja arutlused ning soovituste ettevalmistamine pidulikule koosolekule. Kõik töörühmad töötavad samaaegselt, seega igal Rahvuskongressi liikmel on võimalik osa võtta vaid ühe töörühma nõupidamistest. Samal päeval kell 12 peetakse Rahvuskongressi koosolek soovituste ühtlustamiseks ja edasiandmiseks redaktsiooni komisjonile.

Pidulik koosolek peetakse reedel, 9. juulil, avasõna EV aupeakonsul Kanadas, Ilmar Heinsoolt, juhtkõne "Koostöö arendamine ülemaailmses ulatuses Eesti vabaduse teostamiseks ja eestluse viljelemiseks" ÜEKN esimees Alfred Andersonilt. Järgneb resolutsioonide vastuvõtmine, soovituste teadmiseksvõtmine, ESTO "76 esimehe Kaljo Popp' sõnavõtt, lõppkõne ERKÜ esimehelt Ilmar Pleerilt. Järgneval ühislõunal on kõnelejaks USA avaliku elu tegelane, teadustaja inglise keeles mag. Juhan Simonson, eesti keeles Aleksander Prima.

Konverentside Komitee töö valdkonda kuuluvad ka erigruppide üritused, neid on ette nähtud 47. Nende korraldajateks on mitmed kesksed organisatsioonid, ülõpilasorganisatsioonid, koolide, vilistlased jt., need on ülemaailmsed kokkutulekud, konverentsid või nõupidamised.

Telspäeval, 6. juulil teostub eesti agronoomide ja eesti arstiteadlaste päev, EELK kirikukongress, korp! Filiae Patriae, EÜS, korp! Rotalia, US Liivika kokkutulek, eesti kirjanike konverents.

Kolmapäeval, 7. juulil eesti agronoomide päev, eesti sõjameeste kongress, skaut- ja gaidjuhtide konverents, tulundusteõlaste konverents, Balti Komitee Skandinaavias nõupidamine, korp! India, US Liivika koosviibimine.

Neljapäeval, 8. juulil eesti naisorganisatsioonide konverents, EELK peapiskopkik nõukogu koosolek, teaduslik-tehnilised konverentsid, korp! Tehnola, Augsburgi gümnaastiumi vilistlaste, korp! Frat. Ucuensis (Pinnebergi Balti ülikool), korp! Ugala, korp! Frat. Estica, Göttingeni Eesti üliõpilaskond, Kieli Eesti üliõpilaskond, Briti tsooni gümn. vilistlased ja õpetajad, kokkutulek.

Reedel, 9. juulil teaduslik-tehnilised konverentsid, spordijuhtide nõupidamine, rahvatantsujuhtide nõupidamine, Välis-Eesti Maleliidu koosolek, PEN-Kluvi koosolek, Tallinna Prantsuse lütseumi, Hugo Treffneri gümnaastiumi, korp! Vironia, U.S. Raimla ja hiidlaste kokkutulek.

Laupäeval, 10. juulil on järgnevad kokkutulekud: EÜS, Eesti Ohvitseride Kogu, J. Westholmi humanitaargümn., ENUS, eesti näitlejate, Tallinna Reaalkooli vilistlaste, korp· Filiae Patriae, korp! Väinla, korp! Frat. Liviensise, korp! Amicitia, United Baltic Appeal Eesti osakonna. ENKS tütarlaste gümn. ja vändralaste ülemaailmne kohtumine.

Peale selle on täiskasvanutele avatud üldine kohtumisruum hotell Hiltonis igal päeval "D'Alessandro'' nimeline ruum. Igal hommikul teostub EELK palvus Hilton hotellis ja vabakoguduste palvus Lord Baltimores.

Konverentside Komitee on omalt poolt loonud kõik võimalikud eeldused Esto 76 ülemaailmseks edukaks kulgemiseks.

Högre studier utan gymnasieskola?

Om du har fyllt 25 år och har jobbat i fem år*), då får du läsa en rad universitetsämnen utan att ha genomgått gymnasieskola.

*) vård av egna småbarn hemma räknas som yrkesarbete.

För en del ämnen behöver du kunskaper i engelska och ibland särskilda förkunskaper i gymnasieskolämnen.

Det blir allt vanligare att man skaffar sig högre utbildning utan sikte på examen. Du kan läsa ett enda ämne — på deltid på kvällarna t ex — för att det intresserar dig eller för att du kan få nytta av det i jobbet.

Ring till närmaste universitet så får du veta mer. Eller skicka in den här kupongen till *UKÄ, Box 16334 103 26 Stockholm.* (Om du är särskilt intresserad av vad som kommer att förändras i högskolan fr o m hösten 1977 ska du kryssa för den folder som står längst ner på kupongen.)

UKÄ-UNIVERSITETSKANSLERSÄMBETET 1976

Skicka följande broschyrer:

☐ Vuxenutbildning vid universitet och högskolor
☐ Universitetsstudier
☐ Om arbetsmarknaden, AMS

Skicka dessutom om den nya högskolan:

☐ Din tur att studera vid universitet/högskola? (folder)

namn

adress

postnr, postadress

Skickas till UKÄ, Box 16334, 103 26 Stockholm

Surmanuhtlus "ärimeestele"

N. Vene ülemkohtu seifides olevat uurimisolukorras ja ka kohtulise asjaajamise käigus sadade viisi kriminaalasju, sooritatud nõuk. maa majandustegelaste poolt isikliku kasusaamise sihiga.

Möni aeg tagasi lõppenud 18 kuud kestnud juurdlus ja protsess Aserbaidzhaanis asunud "Lenkorani" kalanduskolhoosi tegelaste ja nendega seotud "ärimeeste" üle, kes müünud tonnide viisi kallist Kaspia kalamarja ja kala Moskva, Kilevi, Leningradi, Riia jt. linnade restoranidele.

Laekunutest lähtud osa raha ametisikutele altkäemaksuks. Uurijad selgitanud 9 milj. rublalist operatsiooni Kohtu otsus oli: 5 peasüüdlast surma, 59 aktiivsemat mahinaatorit enamikus 15 a vangi.

1975 aprillis möisteti surma Moskva kaupluse "Tadzhikistan" direktor Leviev altkäemaksu pärast. Sama aasta mais möistis Moskva linnakohus surma "Sojuzkomplektnebell" peadirektori Sosnovski, kes oli saanud altkäemakse ühelt Shveitsi eksportfirmalt.

Septembris 1975 möisteti surma karakullinahkade hindade salaja kõrgendamise ja seadusvastase müügi pärast Tshimkentsi sorteerimispunkti juhataja Baigabölov. Ta oli omastanud üle 100.000 rubla. See olnud arvult 11 surmamöistmine 1975 altkäemaksude ja raha kõrvaldamiste operatsioonide pärast.

Tänapäeva Venele, kus valitseb puudus kord ühest, kord teisest, on kõik see rezhiimi iseloomustav ja sellele paratamatusena kaasaskäiv nähe, märgib ajakirjandus. (VES).

Chicagos USA-s suri 25. märtsil Emilie Nahkur.

Minneapolises Minnesota osariigis suri 23. märtsil Axel Press, sünd. 27. novembril 1923 Haanjas.

Miamis Florida osariigis USA-s suri 28. märtsil August Saarman, sünd. 22. novembril 1883.

Kas Teil on juba tellitud "EESTI ROOTSIS" ja "ESTLAND i SVERIGE"

Ettetellimishind ä kr. 119:40

EESTI KIRJANIKE KOOPERATIIV

Fack 1, 220 03 Lund 3, pgiro 43 37 71-3. Tel. 046/12 17 19, 046/11 96 90.

†

Väga armast ja lugupeetud sõpra, kaasõpilast ja õpilast, end. Tallinna seminaristi

Artur Nurmeots'a

Surn. 18/5 1976 USA-s

mälestavad sügavas kurbuses

MEA KRIMS
ALFRED PUUSEPP
ILSE ja HELMER AVASALU

†

Kallist naabriema ja ristiema

Liisa Koolmeister't

mälestavad kurbuses

AMILDE
VERNER
EILA ja ANNELE

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist Begravnings & Eldbegängelsebyrå

Mariatorget 1
116 48 Stockholm
Tel. 44 80 67, 44 80 98

Eriala:
Eestikombelised matusetalitused

Ööpäevane valvekord

†

Armast

Rudolf Pommer'it

Sünd. 2/1 1907 Tallinnas
Surn. 24/5 1976 Malmös

mälestavad sügavas leinas

ELIISE
ASTA ja ALEKSANDER
ANU, JAAK, ANNE ja AIME
SUGULASED

Matmine 2. juunil kell 15 S:t Gertrudi kabelis Malmö Östra Kyrkogårdenil.

†

Oma kauaaegset kohusetruud juhatuse- ja nõukogu liiget, koguduse laekurit ning Malmö Pihtkonna esimeest

Rudolf Pommer'it

mälestab leinas ja avaldab sügavat kaastunnet tema abikaasale

EELK LÕUNA-ROOTSI KOGUDUS

†

Armast ühingu liiget

Rudolf Pommer'it

mälestab leinas

EESTI PENSIONÄRIDE ÜHING LUND-MALMÖ

†

Armast

Harald Pettai'd

Sünd. 12/8 1920 Elvas
Surn. 19/5 1976 Stockholmis

mälestavad sügavas leinas

TÜTAR
perekonnaga
POJAD

EMA
VEND ja ÖED
perekondadega Eestis

Matusetalitus toimub neljapäeval, 3. juunil kell 14.15 Bot kyrkas.

†

Hea sõber ja tööKaaslane

Harald Pettai

Mälestavad

HERBERT MÄÄRITS
HARRY STEINFELD
HANS LEIS
ARNOLD PÕLDARU
ILMAR BAUGUS

Kungla . . .

Alg. lk. 1

Ostulepingule kirjutasid alla ostja nimel Eesti Abi abiesimees J.O. Lauri ja laekur A. Lüüs. Ostulepingu alusel omandati kogu Östersjö pensionaat, mis koosnes 15740 ruutm suurusest krundist ja sellel asuvast kahest peahoonest koos varustusega ning mõnedest väiksematest kõrvalhoonetest (saun, puukuur jne.). Ostuhinnaks oli 82.500 krooni.

1956—1968 on suvekodu töötanud igal suvel kahe vahetusega. Vahetuse pikkus umb. 4 nädalat. Alates 1962 olid teises vahtuses kasvandikeks peamiselt sõjainvaliide lapsed Saksamaalt. 1969 mindi üle ühele vahetusele.

Kahekümne aasta jooksul on üle tuhande lapse veetnud oma suvepuhkuse Kungla suvekodus. Suvekodu töö on kulgenud kogenud kasvatajate juhtimisel kindla päevakorra järgi. Mängu, supluse ja sportimise kõrval on toimunud ka eesti keele õpetamine vilunud pedagoogide juhatusel.

Väljaspool suvekoduperioode on Kungla ruume välja üüritud suvitajatele, ent ka üksikisikutele ja organisatsioonidele ühe- või paaripäevasteks suuremateks üritusteks. Suvitamisvõimalust Kunglas on eriti hoogsalt hakatud kasutama 1969 alates, mil suvekodu üle läks ühele vahetusele. Ajavahemikus 1969—1975 on Kunglas suvitajaid olnud 617 inimest (neist 150 pensionäri ja 48 last).

"Kungla" majandi korrashoidmine ja suvekodu ülalpidamine nõuavad küllaltki suuri kulusid. Siiani on kulud katud sissetulekutega riigi- ja omavalitsusasutustelt, osavõtumaksudega lastevanematelt ja kuratooriumi poolt hangitud sissetuleku tega (toetused mitmesugustelt sihtasutustelt ja Eesti Komiteelt, tulud loteriidest, korjandustest, üürid suvitajatelt jne).

Ei saa aga ka märkimata jätta seda suurt ja vabatahtlikku tööpanust, mida paljud kaasmaalased — eriti aga "Kungla" majavanemad Marand, Laidna ja Viik — kahe kümmendi jooksul on ohverdanud suvekodu heaks. Kevadised ja sügisesed korrastustööd, samuti osa remonte, värvimistöid jne. on alati teostatud vabatahtliku töö korras. Isegi "Kungla" saun on ehitatud täielikult lastevanematelt-talguliste poolt. Ilma selle vabatahtliku tööpanuseta poleks mõeldav olnud Kungla nägu tänapäeval.

Tuleks soovida ja loota, et kahanema kippuvale "Kungla"-sõprade grupile lisanduks hulgaliselt noori lastevanemaid, kes aitaksid kaasa meie oma lastekodu väljaehitamise jätkamisele ja kogu "Kungla" idee ja mõtte säilitamisele eesolevatel aegadel.

"Kungla" suvekodu korraldamist ja hooldamist on kahe aastakümne jooksul juhtinud Eesti Abi Suvekodude Kuratooriumi poolt valitud juhatus. Juubeliaastal kuuluvad juhatusse esimehena J. Ungerson ja liikmetena E. Aasma, A. Alep, H. Kirikmäe, E. Klement, J. Marand, J. Mühlberg, N. Suursööt ja A. Viik.

J. MÜHLBERG

Viirlaid . . .

Alg. lk. 1

nimi valmis. See on trükitud konverentsi kavva koos nelja teise aukülalisega.

Konverentsil, mis peeti inglise keeles, esines Arved Viirlaid kõnega. Ta meenutas oma esimest reisi Taivanile kuus aastat tagasi, mil tal, vaadates mandri Hiina poole, oli tekkinud rändraamatu mõte.

— Vanu sõdurina ma tundsin, et olen taas jatkuva võitluse eesliinil.

Meenutades lühidalt Balti riikide saatus ütles Viirlaid:

— Murdunud mõõk on minul muutunud suleks . . .

Ta jagas samas kolm eksemplari "Ristideta haudade" ingliskeelset tõlget ja palus konverentsist osavõtjaid sinna kirjutada vabaduse eest märtrisurma läinute nimesid, lubades need raamatud saata hiljem Hiina PEN-klubile, Hiina parlamendile ja USA Kongressile.

— Hiinlased on väga hästi informeeritud Eesti ajaloost ja praegusest olukorrast, tähendas kirjanik ja arvas, et peaksime senisest rohkem looma nendega kontakte. Rahvuslik Hiina, ehkki praegu poliitiliselt nurka surutud, omab suure tähtsuse ZKolmandas Maailmas, kus ta tasakaalustab kommunismi mõjutusi.

Arved Viirlaid lendas Taivanilt Lõuna-Koreasse, kus ta paaril viimasel päeval võttis osa kommunismivastasest konverentsist.

Västerås . . .

Alg. lk. 1

nimel Eskilstuna Eesti Seltsi esimees Lembit Pella, mille järel meeskoor laulis kuus laulu oma repertuaari paremikust. Naiskoor laulis hea distsipliiniga ja täpselt oma kava ja ilgis täpselt koorijuhi Tullse soove.

Stockholmi Eesti Lasteaia noored laulsid lastelaule, Västerås soome rahvatantsijad, "Katajaiset", esitasid soome ja eesti rahvatantse ja rahvalikuks muutunud

Göteborgis tuleval aastal toimuva VIII Eesti Üldlaulupeo peatoimkond pisas 12. mai õhtul Göteborgi Eesti Majas oma järjekordse koosoleku, kus täiendati toimkondade koosseise ja arutleti paljusid küsimusi, mis vajavad esmajärjekorras lahendamist. Kava alal on selgunud, et teatriõhtu leiab aset reedel, 20. mail, laupupeo kontsert Skandinaviumis toimub laupäeval, 21. mail ja vaimulik kontsert pühapäeval, 22. mail. Laulupeo kontserdi kavva on võetud 7 laulu ühendatud segakoorile, 5—6 ühendatud meeskoorile ja 5 laulu ühendatud naiskoorile. Väliskooride osavõtt on selgitamisel.

Pildil 12. mai koosolekust osavõtjad. Vasakult: Urmas Merelaid, Aho Rebas, Elmire Kägi, Eero Tarjus, Arvi Moor (EPL), Emil Odraks, Mari Nõmm (peat. esimees), Linda Palm, Jaan Savioja, Jüri Hansen, Vello Pürsalu, Geenia Ojasoo ja Gerhard Peet. Pildilt puuduvad Helju Eroberg ja Ilmar Aidla. (EPL-foto Kopler).

Lastevanemaile

Koolide lõpp

Käesoleva kooliaasta õppetegevus on lõpule jõudnud. Koolide ametliku õppetegevuse lõpuni tööotsid meie koolid Stockholmis ja Göteborgis, täienduskoolid ja lasteaiad (mänguringid) on enamikus oma õppetegevuse juba lõpetanud. Ees seisab oodatud suvevaheaeg kõigile asjaosalistele — õpilastele, õpetajaile ja ka lastevanemaile.

Nagu igal kevadel, nii ka tänavu jõudsid paljud noored teelahkmele — senise kooliga või kooliastmega on jõutud õnnelikult lõpule ja ees seisab uus kool või koolaste. See tähendab suurt murrangut noore elus. Eesti koolide lõpetajad Stockholmis ja Göteborgis seisavad eriliselt suure murrangu ees — neid ootab sügisel rootsi kool, kus on üsna palju hoopis teisiti kui oli eesti koolis.

Senini ei ole üleminek meie noortele kusagil mingisuguseid erilisi probleeme tekitanud ja loodame, et ka käesoleval aastal see teostub sujuvasti, ja "Lastevanemate nurk" õnnitleb kõiki lõpetajaid ja soovib neile parimat edu ja õnne uues koolis!

Aga eesti kooli või täienduskooli lõpetamisega ei ole lõppnud eesti keele ja kirjanduse ja teiste eesti õppeainete õppimine. See jätkub edasi kas täienduskeskkoolis või gümnaasiumis või mõnel muul viisil. Eesti keele ja kirjanduse ja võimaluse korral ka Eesti maateaduse ja ajaloo edasiõppimine peab jätkuma vähemasti rootsi gümnaasiumi lõpetamiseni ja veel hiljemgi. See on meie eesmärk ja seda eesmärki tuleb sisendada meie noortesse juba eesti lasteaiast (mänguringist) alates.

Ka nüüd saabuvat suvevaheaega tuleb kasutada eesti rahvusliku kasvatus- ja õpetustöö jätkamiseks osalt suvekodudes, aga peamiselt kodude elu- ja tegevusringis. Suvi pakub ideaalseid võimalusi meie noortele eesti keele sõnavara rikastamiseks ja süvendamiseks. Me oleme korduvalt juhtinud tähelepanu sellele, et meie noorte eesti keele oskus kipub jääma nn. kõõgikeele tasemele. Suvevaheaeg võimaldab väljapääsu eesti kõõgikeele kitsast raamist — meie rahvai on ju nüüd rohkesti võimalusi maal looduse keskel viibimiseks.

Juba aastaid tagasi märkasime suvekodudes, et meie noored tunnevad ümbruses kasvavate taimede, pöösaste, puude jne. eestikeelseid nimetusi kas väga puudulikult või üldse mitte. See ilmnes isegi lastel kodudest, kus valitses eesti keel. Muidugi, see tulenes elamisest peamiselt linna olustikus. Maal viibimine võimaldab selle puudujäägi tasandamist.

See nõuab lastevanemailt rohkesti aega, vaeva ja asjatundmist. Vajaduse puhul võib olla heaks abivahendiks Kajassaare "Eesti maateadus" 1. vihk. Ärgem unustagem, et nüüd tuleb lastega eesti keele oskuse arendamise ja ka üldkasvatuse huvides tegelda palju rohkem kui see oli tarvilik näit. kas või 20—25 aastat tagasi.

Maale võetakse kaasa ka raamatuid, ka noored teevad seda. Lastevanemate kohuseks on hoolitseda, et raamatukotis leiduks ka laste eale sobivaid eestikeelseid raamatuid ja et neid ka loetaks. Sel puhul tuleb lastevanemail lastele järjekindlalt abiks olla paljude eestikeelsete sõnade ja mõistete selgitamisel. Ja lõpuks: meie kodudes valitsegu puhas eesti keel! Selle parimaks tagatiseks on lastevanemate oma puhas eesti keel.

Eespool oli juttu ainult lastevanemaist, kuid neid võivad asendada vanavanemad, kui need on olemas ja käepärast, või mõned teised, kes sobivad selleks ülesandeks. Peaasi, et lapsed ei jäetaks kogu suvevaheajaks ainult omapead.

Aga meie kõikide silmade ees hõljuvad eelmises "Lastevanemate nurgas" märgitud eesti noored, kes on jäänud eesti keele õpetusest ilma. Neid tuleb päästa meie rahvusele, sest veel ei ole hilja! Üheks päästevahendiks on tuliselt soovitatud eesti keele kassett-kursust. "Lastevanemate nurk" võib teatada, et väljavaated nim. kursuse saamiseks on üsna head ja kui kõik läheb kavakohaselt, siis võib loota, et selle esimene osa jõuab turule juba hiljemalt eelolevaks jõuluks.

Ka "Lastevanemate nurk" läheb suvevaheajale ja soovib lastevanemaile, õpetajaile ning kõigile meie rahvusliku kasvatuse alal töötajaile ja kaasaaitajaile head suvepuhkust!

(Järgmise "Lastevanemate nurga" kavatseme pühendada Baltimores toimuvailt Eesti Päevadelt saadud tähelepanekuile, mis võiksid huvitada meie lastevanemaid, õpetajaid ja kõiki, kes tunnevad muret meie rahva tuleviku pärast.)

HERMAN RAJAMAA

Kommunistlik taktika

Prof. Göran Lindahl kirjutab SVenska Dagbladetis pikema artikli kommunismi maailmavaltamise taktikast, eriti rõhutades Tshiili kogemusi. Kommunismi strateegias on tähtis osa senise ühiskonna sotsiaalse ja ekonoomilise struktuuri hävitamisel.

Tänapäeva sõjalised diktatuurid kuulutavad, et nad on "ajutised". Rahvale lubatakse harilikult üleminekut demokraatiiku korra juurde "tulevikus". Kommunistlik rezhiim sellevastu on "igavene", see on ju marksistliku filosoofia järgi maailma "loomuliku ja paratamatu arengu lõppunkt". Mingit muudatust ega tagasipööramist ei tohi enam olla. Kommunistlikud riigid isoleeruvad välismaailmast ja katsuvad teostada ajupesu oma kodaniku juures. Neid sunnitakse unustama minevikku või vähemalt osa sellest.

See teeb kommunistliku rezhiimi kohutavaks. Kui sõjalised diktatuurid aastatega hakkavad näitama varisemise märke, on lugu kommunismiga vastupidine, rezhiim sööb ennast ikka tugevamini inimeste teadvusse.

On väga oluline tutvuda kommunistliku vallutusstrateegiaga, see moodustab ühe tähtsama probleemi tänapäeva maailmas ja seda ei saa naeruvääristada "külma sõja pärandina" ega "kommunismihirmuna". Kuigi kommunistidel on omavahel lahkhelisid, on Moskva ühendav osa ikkagi väga suur. Ja vägagi iseseisvad kommunistlikud grupid võivad vajaduse korral kiiresti ühineda ühise "vaenlase" vastu. (Tõenäoliselt kehtib see ka Lääne-Euroopa "vabadustahteliste" kommunistide kohta.)

Tshiilit tunneme tänapäeval äärmiselt brutaalse sõjalise diktatuurimaana. Hoopis vähem on teada, millised olid arenguteendentsid enne sõjalist diktatuuri. On tõenäoline, et võim hakkas Allende käest ära libesema hoopis vasakpoolsemate gruppide kätte. Ühiskondlikud olud muutusid kaootilisteks, oli märgata tendentse, mis oleksid viinud kogu riikliku elu katastroofile. Teostati ettevalmistusi vägivaldseks riigipöördeks. "Töölismiilitsale" jagati relvi, see organiseeris oma positsioone töölislinnajagudes, mis ümbritsesid Santiago keskust. Tshulisse kogunesid kogu Lõuna-Ameerika vasakradikaalsed "löögijõud", kokku u. 15 000 inimest. Organiseeriti mässu sõjalaevastikus.

Kõige selle tõttu avaldas parlamendi enamus (mille selja taga oli 57% valijaid ainult 43% vastu, kes esindasid oma teades "rahvast") soovi, et riigi sõjajõud segaksid endid asjasse ja likvideeriksid Allende rezhiimi. See toimus — aga kahjuks väga brutaalsete vahenditega, mis tegid lõpu ka ausatele katsetele parandada Tshiili mahajäänud sotsiaalseid olusid. Demokraatia on praegu Tshiilis põlu all.

Need kogemused näitavad, et hästiorganiseeritud vasakpoolne gerilja on võimeline halvama demokraatlikke rezhiime, kuid ei suuda vastu panna brutaalsele sõjavõimelisele diktatuurile, eriti kui see on ükskõikne maailma avaliku arvamuse vastu. Tshiili praegune rezhiim võitleb ja oma vaenlaste vastu täiesti ebademokraatlike meetoditega.

Eslalgu on kommunistlik rünnak Lõuna-Ameerikale nurjunud. Osaliselt selle tõttu, et kommunistid uskusid iseendi "müüte", eriti seoses Fidel Castri võiduga Kuubal. Tegelikult oli Batista rezhiim Kuubal üsna nõrk, korrumpeerunud ja kõhklev, võimu ülevõtmine Castro poolt toimus suhteliselt kerge vaevaga. Kuid selle operatsiooni kordamine mujal ei õnnestunud. Che Guevara võitlus Bolliivias lõppes kaotusega. Linnageriljad mitmes Lõuna-Ameerika riigis terroriseerivad rahvast ja irriteerivad rezhiime, kuid ei suuda teostada revolutsioone.

Taktika oli teissugune Vietnamis. Seal teostati alguses geriljaoperatsioone, rünnati ööseti külasid ja võeti pantvange. Hiljem järgnesid sellele sõjavae rünnakud raske kahurvae ja tankida toetusel. Võit saavutati geriljavägede ja Põhja-Vietnami vägede koostööga. Taolist taktikat oleks Lõuna-Ameerikas võimalik kasutada, kui kommunistid saavutaksid võimu näiteks Bolliivias või Uruguais, mis saaks neile baasiks.

Angoolas kasutatakse jällegi uut taktikat: kodune geriljavägi, mis loob sillapea, väljaõpetatud Kuuba sõdurid, head relvad N. Liidust . . . Arvatavasti jätkatakse seda taktikat võimaluse tulles ka mujal. N. Liidu ühe tugevnev merevägi ja laevastik pakuvad selleks soodsa toe, planeerimine toimub pikas perspektiivis. Kuuba kujuneb ikka enam N. Liidu taoliseks oma struktuurilt. Selle taga seisab N. Liit oma suure sõjalise jõuga.

Kuhu suunatakse järgmine löök? (EPI/AI)

Aunver tänab

Tänu ja kiitus Jumalale, kes mulle kinkinud nii pika aastate rea. Siirus tänu peapiskop Konrad Veemile ja perekonnale, EELK Konsistoooriumile, Eesti Päevalehele, õp. Thomas Vagale ühes perekonnaga, dr. Ago Aunverile ja perekonnale, proua Saime Taliverele, Uppsala eesti pensionäridele, perekond Käärikule, peapiskop A. Toomingale ja kõigile, kes minu 85. aasta sünnipäevu puhul mulle ja mu kodule kaasa annud paremad soovid eesseisvate aastate jaoks.

Jumal, Sinu pärealt on riik ja vägi ja au igavesti. (Matt 6.3).

JAKOB AUNVER

Otsimine

Erika Jürissoni ja tema õde Debora Nõmbergi otsib pr. Sontak New Yorgist. Teatada tel. 0762/129 83.

Manalasse varisenud sõpra ja kaasmaalast

Rudolf Pommer'it

mälestavad vaikses leinas

REIN ASU perek.
ARNOLD EHA perek.
SUSANNE JÄRVIK
JOHANNES KARU abik.
EDUARD KUST
HANS KOOP perek.
EDUARD LAANEMETS perek.
ÜLO MARAN perek.
OLEV MIKIVER perek.
ENN MÄGI
ARTUR NIITAM
TAMARA OLSSON abik.
NIGOL PALMAR
LEONORE PÜSS
ARNOLD PRAKS perek.
HARRY SALEP perek.
PAUL TUNDO perek.
RICHARD TANNI abik.
MAX RATSCHUNAS abik.
KALJULA RÄMMAL perek.
EDUARD LAINEVOOL perek.
JUHAN REITALU abik.

Pas d'espagne soomelikus tõlgenduses.

"Kassari" rahvantantsijad Stockholmist Udo Tohveri juhtimisel tantsisid hoogsalt mitu põimikut eesti rahvatantse. Publik tänas.

Stockholmi Eesti Lasteaia noori tänati eriti kauakestvate kiiduavaldustega, mille järel anti lisapalu. Lisa anti ka Nais- ja Meeskoori poolt.

Västerási Ühingu esimees Jaan Õunap ütles lõppsõna, tänades esinejaid, nende juhte ja pidukülalisi, kellede hulgas oli ka rootslasi.

Õhtul toimus pidulik koosviibimine Odd Fellow lokaalides ühislaulude, loosimiste ja tantsuga Kahu orkestri saatel. Pidu jäi hoogu ka veel siis, kui kaugelt külalised juba koduteekonnale asusid. Laulupäeva viimane osa oli väga meeleolurikas.

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

"Tiina" film valmis

"Tiina" filmi lõpetamise lükkas ajutiselt edasi ühe peaosalise raske perekondlik kaotus. Film on nüüd valmis nii pildi- kui ka helilooga ja on laboratooriumis näitamiskoopiaks töötlemisel. Eesti Päevadel tuleb film linastusele Esto 76 peategevuse keskuses – Charles Platsil asuvas moodsas kinoteatris The Tower, kuhu suurhotellides (Hilton, Lord Baltimore) peatujatel on võimalik tänavale minemata ühendussildade kaudu kõndida.

"Tiina" film toob Eesti Päevade lauludele lisaks ka kauneid laule, mida meie kõrv pole kaua enam kuulnud. Filmi kodumaistes metsades, nurmedel ja aasadel siristavad röömsad lõokesed, öökikud, peoleod, lehelinnud, kiivitajad, pruunseljad, punakurgukesed, talvikud ja peagu kogu meie kodumaa laululindude pere.

Filmile, selle haruldase helitausta loomise tegi võimalikuks Eesti linnulaulude koguja – Toronto kaasmaalane Leo Paap, kes andis kasutada oma rikkaliku kogu.

Dr. Taavo Virkhausi poolt filmile loodud omapärane muusika leidis tunnustuse ka ameerika filmispetsiide poolt, kes seda üheks paremini õnnestunud filmide saatemuusikaks pidasid.

Õnnestunuks pidasid nad ka filmi sisseräägimist, mida paratamatult tuleb läbi viia kõikide filmide välisülesvõtete juures, sest tänapäeva õhk on täis igasuguseid tehniliselt mitte-kontrollitavaid kõrvalhelisid ja mürasid. Kuigi Tiinat filmiti liiklemisteedest kaugel, ei ole ainsat originaal-helitülesvõtet, kuhu ei pöristaks sisse lennukid, autod, murumüdjad jne. – kõik 19. sajandil veel tundmatud elukad.

Seda müra asetsevad nüüd kaunid linnulaulud, vaiksed tuulepuhangud, kukkede kiremised, kaugelt kostvad lauluhelid ja telsed õiget õhkkonda loovad helteefektid.

– "Tiina" film viis mind jälle mu lapsepõlve koju, kaugele kodumaale," ütles silmi pühkides üks kaasmaalane, jälgides juba helistatud töökooplat. "Kahju, et see külaskäik oli nii lühike."

Vilmistletud filmi kestvus on täpselt 120 minutit.

Kohaliku elu

BORÅS

Pensionäride väljasõit

Borási Eesti Pensionäride ühing korraldab ühise väljasõidu liikmeskonnale neljapäeval, 17. juunil Limmaredi klaasitehasse. Pärast tehasega tutvumist sõidetakse edasi Hovnäsi pansionaati lõunale. Sõit on tasuta, lõuna eest tuleb tasuda umbes 25:– isikult.

Kui bussis jätkub vabu kohti, võivad kaasa sõita ka mitteliikmed, kellele sõidu hind on 25:–.

Registreerid tel. 15 64 12 ja 12 31 75, kust antakse ka lähemat informatsiooni. Viimne registr. tähtpäev on 10. juuni. Ka sõidust ev. loobumisel tuleb registreerunul seda teatada.

Buss väljub Borásist neljapäeval, 17. juunil kl. 10 Södra Torgetilt. Tagasisõit sama päeva õhtul üle Ulricehamni.

STOCKHOLM

Pensionäride väljasõit

Eesti Pensionäride Ühingu Stockholmis väljasõit Skoklosterisse ja Sigtunasse toimub neljapäeval, 10. juunil kell 9.00. Kogunemine ja väljasõit Vasa kiriku juurest Odenplanil. Kaasa saavad sõita ainult liikmed, kelledel on kohad reserveeritud ja makstud. Vabu kohti ei ole.

Neid liikmeid, kes on huvitatud väljasõidust Lisasse 9.–19. augustil, palume pöörduda oma rajooni Rootsi Pensionäride Ühingu poole, sest meie ühing ühissõitu ei korralda. Vaata "Välkommen" nr. 4, lehekülg 8!

Fantoom

Televisiooniprogramm

TV Onsdag

ONSDAG 2 JUNI

TELEVISION 1

16.30—17.00 **Halvfem:** Asnan Mjuk. Almanackan: Juni.
17.55 **Meddelanden.**
18.00 **TV-nytt och väder.**
18.05 **Expedition varma vatten.** Om vad som händer nere i havsdjupet under natten, vilka djur som är vakna och beger sig på jakt.
18.30 **Sveriges magasin.**
19.30 **De sista stegen.** 3. Olja, gifter och avgaser förstör jordens miljö. Hur ser t ex vattnet ut i Rhen när det hunnit till Holland? Vilka effekter kan insektsbekämpning få, när främmande ämnen kommer in i näringskedjan?
20.00 **Kortfilm** i dag. Bo Bjelfverstam presenterar några aktuella kortfilmer, bl a en kanadensisk tecknad film framställd i dator, "Hunger", av Peter Foldes, DDR-filmarna Heynowskis och Scheumanns "Penningbekymmer" från Chile.
Vidare en colombiansk film "Corralejas" om moderna gladiatorspel — fattiga människor utsätter sig för rasande tjurars attacker till de rika godsägarnas förnöjelse. Slutligen "Twist" av en holländsk debutant, Orlow Seunke, en film om människor i resignerad väntan på en järnvägsstation.
21.00 **Aktuellt och väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35 **Utvecklingsstörda berättar.** Textat. Våra hem — om att vara på olika institutioner.
22.00—22.35 **Wanda Jackson.** Countryshow med den berömda amerikanska sångerskan Wanda Jackson. Hon ackompanjeras av den svenska gruppen Country-masarna.

TELEVISION 2

17.25 **TV-nytt och väder.**
17.30 **Resa bort.** Tredje avsnittet handlar bl a om hur saker och ting inte riktigt blir som Hanna tänkt sig.
17.40—18.09 **Pingvinen** — en fågel som flyger under vattnet. Einar Linde.
18.20 **Det goda huset.** Hus som drar mycket lite energi för uppvärmningen, som är långlivade, som är miljövänliga. Går det att bygga sådana? Lönar det sig? Vi besöker ett sånt hus utanför Uppsala som är byggt med tanke på ekologisk anpassning, men som ändå fungerar och ser ut som en vanlig villa.
19.25 **Regionala nyheter.**
Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt.
19.30 **Rapport med väder.**
20.00 **TV 2 testern: Det går au av Almqvist.**
Denna idémässigt förvånansvärt moderna kärlekshistoria skrevs 1838 av Carl Jonas Love Almqvist och gav upphov till en våldsam debatt. Det gick inte an på 1830-talet att resonera så fritt om två människors samliv och om "kärlek med förbehåll" som glasmästardottern Sara Wideheck från Lidköping och hennes ressällskap gör. De idéer om hur romantisk kärlek skulle kunna kombineras med praktisk samlevnad som Almqvist här utvecklar, väckte skandal och startade den förföljelse mot författaren som 20 år senare drev honom i landsflykt.
TV-inspelningen är en överförd teaterföreställning av Göteborgs stadsteater.
Regi: Måns Westfelt. Medv: Sara Widebeck — Christina Stenius, Albert — Jonas Falck, Upplänerska — Birgitta Palme.
21.20 **De fattiges val.** Om arbetare och arbetslösa, levnadsvillkor och stämningar inför parlamentsvalen 20 juni i Italien.
22.20 **TV-nytt och väder.**
22.25—23.50 Tivoliliv. Geschäft eller gemyt? Billiga marknadsnöjen eller miljonunderhållning? Ett kanadensiskt program om världens största kringresande tivoli, Amusements of America.
Onsd 2/6 TV 2, kort vers Italien. 22.20 TV-nytt, väder. 22.25—23.50 Tivoliliv — om världens största tivoli, Amusements of America.

TV Torsdag

TORSDAG 3 JUNI

TELEVISION 1

16.30—17.00 **Halvfem:** Lisa och Mats, Almanackan: Juni.
17.55 **Meddelanden.**
18.00 **TV-nytt och väder.**
18.05 **På andra sidan jordklotet.** 4. De hjältemodiga syskonen. Hur ser barnböckerna ut i Kina och varför handlar de så ofta om krig?
18.20 **Hajfiske.** Människorna i den lilla fiskarbyn Punta del Diablo i Uruguay lever på att fånga haj. Men hajbeståndet minskar...
18.30 **Sveriges Magasin.**
19.30 **Arvingarna.** I det trettonde och sista avsnittet handlar det om Clare och Paul Merroney, Paul Merroney och Holland och Mary Hammonds födelseåg.
I rollerna: Colin Baker, Carole Mowlam, Jennifer Wilson, Patrick O'Connell, Richard Easton, Esie O'Mara, Robin Chadwick, Jean Anderson, Margaret Ashcroft, Derek Benfield, Carmen Sautoy, Joby Blanshard, Carleton Hobbs.
Sänds även 6.6 kl 16.45.
20.20 **Indianer — bilder och röster. När de vita drog in över Nordamerika förändrade de livsvillkoren för indianerna som protesterade men slogs ner. Här citeras några besegrade stamhövdingars uttalanden till de vita myndigheterna.**
20.30 **De sista stegen.** 4. Kan världens växande befolkning livnära sig i framtiden är temat i dagens "De sista stegen". Hur mycket näring kan t ex ett ekologiskt system producera? Hur löser djuren sina befolkningsproblem? Kanske kan de uttorkade områdena i Mellersta Östern göras upp och på så sätt bidra till att försörja jordens befolkning.
21.00 **Aktuellt och väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35—22.05 **Sportextra.**

TELEVISION 2

17.25 **TV-nytt och väder.**
17.30 **Resa bort.** Fjärde avsnittet handlar bl a om hur Hanna längtar hem till mamma och pappa i stan.
17.40—18.00 **Lejonet** — en katt som inte är att leka med. Einar Linde.
18.30—19.00 **Det är väl inget farligt att bli arg, heller...** Textat. Om ilska och aggressioner.
19.20—19.30 Regionala nyheter. Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt.
19.30 **Rapport med väder.**
20.00 **Rikets affärer.** Den nya ekonomiska moralen.
20.30 **Hemma hos oss** — kanadensisk familjekomedi från franska Montreal. 2. Datagnat.
Lucien Lajoie går, som han brukar, igenom sina inköpsräkningar, och hittar bl a en räkning på sportartiklar han aldrig beställt och än mindre sett till. Han söker hjälp hos myndigheterna, men stångar huvudet blodigt mot datavallen... I rollerna: Yvon Dufour, Olivette Thibaud, Louise Portal, Jean Besré m fl.
20.55 **Ca Lin.** Hälsinglands landskapsblomma.
21.00 **Utmaningen. Vi utmanar djävulen!** Syskonen Karin Hartman, överstelöjtnant i Frälsningsarmén och Olov Hartman, präst och författare, utmanar ondskan i världen: prättvisor och kallsinne.
Programledare: Per-Arne Axelsson.
Tittarna har möjlighet delta i samtalet i det efterföljande telefonprogrammet i ljudradions P 1. Örebro
21.30 **Ilagensnamn.** 6. **Madeleine** äter ute i livet.
22.25—22.40 **TV-nytt och väder.**

TV Fredag

FREDAG 4 JUNI

TELEVISION 1

16.30—17.00 **Halvfem:** Benny. 10. Benny och det gula husets gåta. Almanackan: Juni.
17.25 **Tapahtumia.** Aktuellt magasin för finskspråkiga.
17.55 **Meddelanden.**
18.00 **TV-nytt och väder.**
18.05 **Svartis-kungen.** Karl Johan Westermark är 65 år och kallas "Svartis-kungen". Han har i över 25 år varit färdledare på Svartisen som är Norges näst största glaciär.
18.30 **Sveriges Magasin.**
19.30 **Sverigefrågan.** I den tredje semifinalen möts invandrarlag från Stockholm och Gävle. Programledare: Lennart Swahn. Domare: Carro Bergqvist.
Sänds även 6.6 kl 16.
20.15 **De sista stegen.** 5. En uppbyggnadsperiod utan motstycke följde i Europa efter andra världskriget. Tekniska framsteg blev en viktig del i många samhällen. Ekologerna antydde att det fanns gränser för utvecklingen och varnade för kommande kriser. "De sista stegen" låter i dag den amerikanske forskaren Lal Moni Cole ge sin syn på framtiden. Han hör till dem som tror på mänsklighetens möjligheter att överleva, även om det måste ske med inskränkningar.
20.45 **Tommy går i pension.** Om en dödgrävare som firar sin sista arbetsdag i glada vänners lag. Engelsk kortfilm.
21.00 **Aktuellt och väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35—22.55 **Blodsdåden i Mommila** 1917. Finsk långfilm från 1973. Jo Taarkka Pennanens debutfilm "Blodsdåden i Mommila" går tillbaka till den kaosartade situationen i Finland strax före första världskrigets slut. Filmen utspelas i november 1917 när den ryska revolutionen utbrutit. Finland var då fortfarande en rysk provins, men i och med att tsarväldet fallit, hamnade landet i en sorts politiskt vacuum. Starka revolutionära strömningar uppstod. Vintern 1918 utlöstes våldsamma klassmotsättningar i inbördeskriget. Regi: Jotaarkka Pennanen.
I rollerna: Reino Kalliolahti, Hannu Kahakorpi, Eero V. Kosteikko, Mikko Majanlahti. Repris från 1974.

TELEVISION 2

17.25 **TV-nytt och väder.**
17.30 **Resa bort.** Femte avsnittet handlar bl a om hur Hanna under en utflykt kommer bort men så småningom kommer till rätta igen.
17.40 **Gibbonen** — apornas långarmade Tarzan. Einar Linde.
18.00 **Sommaren på Mirabellaön.**
18.30 **Arne Lamberth, trumpetare. Den danske TV-producenten Mogens Kilde har gjort detta porträtt av Arne Lamberth, trumpetaren som är lika känd och omtyckt på båda sidor av Sundet. Han är född i Danmark, men sedan många år verksam och bosatt i Sverige: numer bor han i Skåne där han också driver en musikskola.**
19.00 **Så sjunger man i Wien.** Ett program 8inspelat på restaurang Tyrol i Stockholm där den legendariske cittrraspelaren Anton Karas, Maria Ribbing och Dieter Schlee spelar och sjunger några Wienmelodier till Anders Dahls Schrammelkvintett.
19.30 **Rapport med väder.**
19.40 **Oppet hus.** Magnus Härenstam presenterar väl blandad underhållning.
21.00 **Den flyende holländaren.** Italiensk kriminalserie. Andra delen. Marino Magnolato, italiensk havsforskare, bosatt i Holland, har under egendomliga omständigheter kallats till Venedig av en holländsk kollega, Eric Vanese, som håller på med ett stort havsforskningsprojekt i Venedig. När Magnolato kommer till Venedig är vännen spårlöst försvunnen.
I rollerna: Anna Maria Guarneri, Rada Rassimov, Mathias Habich, Giuseppe Pambieri m fl.
21.50 **Chile:** Det råder mörker, men vi är inte blinda. Juntans representant säger i filmen att han vet att 68 proc av folket trivs. Bilderna och intervjuerna talar ett annat språk och berättar om motståndets vardag i Chile.
Filmen är inspelad mellan juli och november 1975, producerad av det välkända östtyska filmteamet Heynowski-Scheumann. Det är den mest aktuella filmen om förhållandena i Chile och motståndet mot juntan i dag.
23.00—23.05 **TV-nytt och väder.**

TV Lördag

LÖRDAG 5 JUNI PINGSTAFTON

TELEVISION 1

Suomalaisille ohjelmat:
Finskspråkiga program:
8.30 **Tapahtumia.**
Aktuellt magasin för finskspråkiga.
10.00 **Mitä kieli on?**
Vad innebär talförmågan? Kan djuren tala? På vilket sätt talar människan?
Textat på svenska.
10.30—11.00 **Pori Jazz 75.**
Björneborg jazz 75. Samnordisk jazz i Ytterö sommaren -75. Esko Linnavalli, piano, Allan Botschinsky, trumpet, Eero Koivistoinen, saxofon, Nils-Henning Örsted-Petersen, bas, och Esko Rosnell, trummor.
10.50 **Småhuskök utan skyddsnät.** För många småhusköpare blir drömmen om ett eget hus en besvikelse. Efter inflyttningen: Fuktskador, fuskreparationer och andra dolda fel.
Repris från 28.4.
11.50 **Helgmålsbön från Rättvik.**
12.00 **TV-nytt och väder.**
12.05 **Naturrutan.** Sista Naturrutan för våren handlar framför allt om våra nationalparker. Ett reportage om nåbbgädda på Västkusten blir fiskeinslaget denna gång.
Kai Curry-Lindahl, den internationellt verksamme zoologen och naturvårdaren porträtteras.
12.35 **Havsköldpaddor.** Belyst av månen rullar Indiska oceanen in mot Sydafrikas kust, målet för världens största sköldjur — havsköldpaddan.
13.00 **Hej! Barn- och familjeunderhållning** från Norrköping. Med hobbyverkstad, Pelle Svanslös och gästartister. Programledare: Birgitta Kjörck och Göran Fristorp.
13.30 **Huset Silfvercrona gåta.** 5. Torsdagsnatt vid fullmåne. Lisa följer efter Lasse till 1700-talet — men Lasse är inte där. Hon hamnar på Silversunda bruk där man tar henne för den nye lärpojken och sätter henne i arbete. Det är sista natten, innan brukspatron tar över Silfvercrona slott, det är torsdagsnatt, och skall skatten hittas är det nu, vid fullmåne... Manus och regi: Gunila Amböjörnsson.
20.00 **ABBA i Australien.** I mars besökte ABBA Australien och spelade där in detta program som sändes i kanal 9 i Sydney. Programmet innehåller bl a följande melodier: Ring Ring — Mamma Mia — SOS — Hasta Manana — Honey Honey — So Long — Waterloo — I Do, I Do, I Do och Fernando.
20.50 **Röster om E.T.A. Hoffmann.** En introduktion sammanställd av Michael Meschke.
Medv. bl a: Jan Blomberg, Ingela Lind och Georg Funkquist.
21.00 **Aktuellt och väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35—22.25 **Maubas Alpha 1999.** 5 På månstationen råder febril aktivitet. Två av Alphas astronauter sänds iväg ut i rymden för att undersöka ett molnfenomen. Det är en levande och livsfarlig organism av en högre ordning än människan. Kan månbasen passera utan att förintas?

TELEVISION 2

17.25 **TV-nytt och väder.**
17.30 **Sesam** — godbitar ur det amerikanska barnprogrammet Sesame Street.
18.00 **Lördags** — om varför vi har kung och hur hans arbete kan se ut.
18.30 **Cirkusliv.** Ett program om hårda träningspass och glittrande föreställningar vid en rysk cirkus.
19.00 **Svenskt Grand National.** Samnordisk från galopptävlingarna på Strömsholm. Björn Zachrisson.
20.00 **Gigi** — ett lättfärdigt stycke. Amerikansk filmmusical från 1958 med Leslie Caron och Maurice Chevalier. En liten parisiska, som uppfostras av mor, mormor och tanter vägrar att leva det liv de stakar ut åt henne. Regi: Vincente Minnelli. Repris från 1972.
21.50 **Showtime: Rocky Mentain High.** En friluftskonsert med den amerikanske sångaren John Denver, ett av USA:s hetaste nöjesnamn, populär bland både unga och gamla genom sina mjuka och lättlättgliga men ändå mycket personliga sånger.
22.40 **TV-nytt och väder.**
22.45—23.10 **Lördagsfarsen: Maude.** Ep 6. Maud kör för fort.